

T. Golob Šušteršič

Vpetost Slovenije v globalno gospodarstvo: trgovina z dodano vrednostjo in globalne povezave

Delovni zvezek 1/2018, let. XXVII

Objava in povzemanje prispevkov sta dovoljena delno ali v celoti z navedbo vira. Avtorstvo je treba pripisati avtorju prispevka in ne Uradu RS za makroekonomske analize in razvoj. Mnenja, ugotovitve in sklepi so namreč v celoti avtorjevi in ne odražajo nujno uradnih stališč Urada RS za makroekonomske analize in razvoj.

Kratka vsebina: Delovni zvezek analizira položaj Slovenije v mednarodni trgovini in globalnih proizvodnih povezavah. Obsega pregled vrste kazalnikov, ki se nanašajo na vertikalno specializacijo in trgovino z dodano vrednostjo, izračunanih na podlagi podatkov iz Svetovne Input-Output baze (WIOD). Za izračune je uporabljena izdaja podatkov iz leta 2016. Analiza zajema obdobje od leta 2000 do 2014, ki so ga z vidika Slovenije zaznamovali vstop v EU, prevzem evra ter huda gospodarska kriza.

Ključne besede: input-output analiza, trgovina z dodano vrednostjo, vertikalna specializacija, globalne verige vrednosti, dohodek iz naslova globalnih verig vrednosti, izvoz dodane vrednosti

Izdajatelj:
Urad RS za makroekonomske analize in razvoj
Gregorčičeva 27
1000 Ljubljana
Tel: (+386) 1 478 1012
Telefaks: (+386) 1 478 1070
E-naslov: gp.umar@gov.si

Odgovorna urednica: mag. Tanja Čelebič

Delovni zvezek: Vpetost Slovenije v globalno gospodarstvo: trgovina z dodano vrednostjo in globalne povezave

Avtorica: dr. Tina Golob Šušteršič (tina.golob-sušteršič@gov.si)

Delovni zvezek ni lektoriran.
Delovni zvezek je recenziran

Ljubljana, september 2018

Katalogni zapis o publikaciji (CIP) pripravili v Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani COBISS.SI-ID=296322816 ISBN 978-961-6839-38-9 (pdf)

KAZALO VSEBINE

1	UVOD	1
2	Podatki in osnovna metodologija.....	2
3	Vertikalna specializacija in stopnja vzvodne udeležbe v globalnih verigah vrednosti.....	3
4	Domača dodana vrednost v izvozu drugih držav oziroma stopnja nizvodne udeležbe v globalnih verigah vrednosti	9
5	Trgovina z dodano vrednostjo.....	12
5.1	Pregled razvoja trgovine z dodano vrednostjo Slovenije.....	12
5.2	Globalni tržni deleži v trgovini z dodano vrednostjo.....	14
5.3	Najpomembnejši uvozni in izvozni trgi za Slovenijo z vidika dodane vrednosti.....	18
5.4	Struktura slovenskega izvoza dodane vrednosti po panožnih skupinah.....	21
5.5	Bilateralne trgovinske bilance Slovenije z drugimi državami na podlagi trgovine z dodano vrednostjo.....	24
6	Dohodek iz naslova globalnih verig vrednosti po panožnih skupinah.....	28
7	Slovenska trgovina z dodano vrednostjo v času gospodarske krize.....	31
7.1	Spremembe v bruto izvozu in izvozu dodane vrednosti v času gospodarske krize.....	31
7.2	Padec slovenskega izvoza v primerjavi z BDP.....	35
8	ZAKLJUČEK.....	38
9	LITERATURA IN VIRI	41
10	PRILOGA.....	42

Kazalo slik in tabel

Slika 1: Shematski prikaz strukture svetovne input-output tabele WIOD za posamezno leto.....	2
Slika 2: Delež tuje dodane vrednosti v bruto izvozu Slovenije, 2000– 2014, v %.....	4
Slika 3: Delež tuje dodane vrednosti v bruto izvozu, izbrane države, 2000 in 2014, v %.....	4
Slika 4: Sprememba deleža tuje dodane vrednosti v izvozu 2000–2014, v o.t.....	5
Slika 5: Delež tuje dodane vrednosti v bruto izvozu, po panogah, 2000 in 2014, v %.....	6
Slika 6: Delež tuje dodane vrednosti v bruto izvozu Slovenije, po državah partnericah, 2000 in 2014, v %.....	7
Slika 7: Struktura tuje dodane vrednosti, vsebovane v slovenskem izvozu, glede na državo partnerico, 2000 in 2014, v %	7
Slika 8: Slovenska dodana vrednost, vključena v izvoz tujih držav, kot delež domačega bruto izvoza, 2000–2014, v %	9
Slika 9: Domača dodana vrednost, vključena v izvoz tujih držav, izražena kot delež domačega bruto izvoza, 2000 in 2014, v %.....	10
Slika 10: Slovenska dodana vrednost, vključena v izvoz tujih držav, izražena kot delež domačega bruto izvoza, po panogah, 2000 in 2014, v %.....	11
Slika 11: Izvoz dodane vrednosti in bruto izvoz Slovenije, 2000– 2014, v mrd evrov	13
Slika 12: Uvoz dodane vrednosti in bruto uvoz Slovenije, 2000–2014, v mrd evrov.....	13
Slika 13: Delež Slovenije v svetovnem bruto izvozu in svetovnem izvozu dodane vrednosti, 2000–2014, v %	15
Slika 14: Delež Slovenije v svetovnem bruto uvozu in svetovnem uvozu dodane vrednosti, 2000–2014, v %	15
Slika 15: Struktura izvoza dodane vrednosti Slovenije po regijah in skupinah držav, 2000–2014, v %	18
Slika 16: Struktura uvoza dodane vrednosti v Slovenijo po regijah in skupinah držav izvora, 2000–2014, v %.....	19
Slika 17: Slovenski bruto izvoz in izvoz dodane vrednosti po širše opredeljenih panogah, ¹ v deležih celotnega izvoza 2014, v %.....	21
Slika 18: Struktura izvoza dodane vrednosti Slovenije v %, 2000 in 2014 (leva os), in sprememba deležev v o.t., 2000–2014 (desna os), po širše opredeljenih panogah ¹	22
Slika 19: Deleži Slovenije v svetovnem izvozu dodane vrednosti, po širše opredeljenih panogah ¹ , 2000 in 2014 (v %) (leva os) in sprememba 2000–2014 (v o.t.) (desna os)	22
Slika 20: Relativna izvozna specializacija ¹ izbranih držav, po širše opredeljenih panogah ² , izvoz dodane vrednosti, 2014	23
Slika 21: Bilateralne bilance slovenske bruto trgovine in trgovine z dodano vrednostjo, po partnerskih državah, 2014, v % BDP	25
Slika 22: Struktura BDP Slovenije glede na dohodek iz globalnih verig vrednosti in glede na dodano vrednost, ustvarjeno v posameznih panožnih skupinah ¹ , 2014, v %.....	29
Slika 23: Struktura BDP Slovenije glede na dohodek iz globalnih verig vrednosti, po panožnih skupinah, 2000 in 2014, v %.....	30
Slika 24: Zunanjetrgovinska odprtost Slovenije - bruto izvoz in izvoz dodane vrednosti kot % BDP, 2000–2014	31
Slika 25: Učinek krize na zunanjetrgovinsko odprtost Slovenije - bruto izvoz in izvoz dodane vrednosti kot % BDP, indeks 2007=100.....	32
Slika 26: Indeks bruto izvoza, domače in tuje vsebnosti dodane vrednosti v izvozu, Slovenija, 2007=0.....	33
Slika 27: Sprememba indeksa bruto izvoza in vsebnosti domače dodane vrednosti v izvozu, Slovenija, 2009, sprememba v indeksu: 2007=100	33
Slika 28: Rezultati "shift-share" analize sprememb v izvozu dodane vrednosti, 2000–2014, Slovenija, v o.t....	35
Slika 29: Zmanjšanje slovenskega bruto izvoza (v %) in razlike v deležih panog v BDP in bruto izvozu (2009–2008) (v o.t.).....	36

Tabela 1: Deleži držav članic EU v skupnem izvozu dodane vrednosti EU, 2000–2014, v %	16
Tabela 2: Deleži držav članic EU v skupnem izvozu dodane vrednosti EU v države izven EU, 2000–2014, v %.....	17
Tabela 3: Izvoz dodane vrednosti na prebivalca, izbrane države EU, 2000 in 2014.....	18
Tabela 4: Najpomembnejši izvozni trgi Slovenije, 2014.....	20
Tabela 5: Najpomembnejše uvozne partnerice Slovenije, 2014	20
Tabela 6: Bilateralne bilance slovenske bruto trgovine in trgovine z dodano vrednostjo kot % BDP, po partnerskih državah, 2000–2014.....	26
Tabela 7: Prispevki različnih dejavnikov k padcu bruto izvoza kot posledice gospodarske krize, 2008–2009.....	37

Kratice

BDP – bruto domači proizvod, **DV** – dodana vrednost, **ECB** – European Central Bank / Evropska centralna banka, **GVV** – globalne verige vrednosti, **ISIC** – International standard industrial classification / Mednarodna standardna klasifikacija dejavnosti, **o.t.** – odstotna točka, **WIOD** – World Input-Output Database / Svetovna Input-Output baza

Kratice držav

AT – Avstrija, **AU** – Australija, **BE** – Belgija, **BG** – Bolgarija, **BR** – Brazilija, **CA** – Kanada, **CH** – Švica, **CN** – Kitajska, **CY** – Ciper, **CZ** – Češka, **DE** – Nemčija, **DK** – Danska, **EE** – Estonija, **ES** – Španija, **FI** – Finska, **FR** – Francija, **GB** – Velika Britanija, **GR** – Grčija, **HR** – Hrvaška, **HU** – Madžarska, **ID** – Indonezija, **IE** – Irska, **IN** – Indija, **IT** – Italija, **JP** – Japonska, **KR** – Južna Koreja, **LT** – Litva, **LV** – Latvija, **LU** – Luksemburg, **MT** – Malta, **MX** – Mehika, **NL** – Nizozemska, **NO** – Norveška, **ROW** – Rest of the world / Ostali svet, **PL** – Poljska, **PT** – Portugalska, **RO** – Romunija, **RU** – Rusija, **SE** – Švedska, **SI** – Slovenija, **SK** – Slovaška, **TR** – Turčija, **TW** – Tajvan, **US** – ZDA

Kratice za skupine držav

AZIJA6 – Japonska, Kitajska, Indonezija, Indija, Južna Koreja in Tajvan, **AUS&EM3** – Avstralija, Rusija, Brazilija in Turčija, **EU** – Evropska unija, **EU-15** – stare članice EU, **EU-12** – nove članice EU, **NAFTA** – ZDA, Kanada, Mehika

Kratice Standardne klasifikacije dejavnosti

A – Kmetijstvo, gozdarstvo in ribištvo, **B, D, E** – Rudarstvo; oskrba z električno energijo, plinom in paro; oskrba z vodo; ravnanje z odpadki in odpadki; saniranje okolja, **C-HT** – Visoko tehnološke predelovalne dejavnosti, **C-LT** – Nizko tehnološke predelovalne dejavnosti, **C-M-HT** – Srednje-visoko tehnološke predelovalne dejavnosti, **C-M-LT** – Srednje-nizko tehnološke predelovalne dejavnosti, **F** – Gradbeništvo, **G, H, I** – Trgovina; promet in skladiščenje; gostinstvo, **J** – Informacijske in komunikacijske dejavnosti, **K** – Finančne in zavarovalniške dejavnosti, **L** – Poslovanje z nepremičninami, **M, N** – Strokovne, znanstvene in tehnične dejavnosti; druge raznovrstne poslovne dejavnosti, **O, P, Q** – Dejavnost javne uprave in obrambe; dejavnost obvezne socialne varnosti; izobraževanje; zdravstvo in socialno varstvo, **R, S, T, U** – Ostale storitve

Povzetek

Delovni zvezek analizira položaj Slovenije v mednarodni trgovini in globalnih proizvodnih povezavah. Pri tem se z vidika metodologije in strukture močno opira na analizo, ki sta jo za primer Avstrije pripravila Stehrer in Stöllinger (2013). Izračuni so bili narejeni na podlagi podatkov iz Svetovne Input-Output baze (WIOD), ki je bila objavljena leta 2016. Baza vsebuje svetovne input-output tabele za posamezna leta v obdobju 2000–2014.

Na podlagi dobljenih rezultatov lahko ugotovimo, da se je vpetost Slovenije v globalne verige vrednosti v obdobju 2000–2014, nekoliko povečala. Kazalnik vzvodne¹ udeležbe v globalnih verigah vrednosti, ki meri delež tujih inputov /dodane vrednosti v izvozu neke države (Burger in Rojec, 2016b), se je v tem obdobju povečal z 31,1 % na 35,5 %. Relativno bolj se je v istem obdobju povečal kazalnik nizvodne² udeležbe, ki je opredeljen kot delež, ki ga domača dodana vrednost, vsebovana v izvozu drugih držav, predstavlja v bruto izvozu domače države (OECD). Povečal se je z dobrih 18 % na nekaj več kot 23 %. Po višini obeh kazalnikov se Slovenija umešča v zgornjo polovico obravnavanih držav, pri čemer sta tako njena stopnja vzvodne kot nizvodne udeležbe v globalnih verigah vrednosti višji od povprečja EU. Rast vzvodne udeležbe v globalnih verigah vrednosti (v o. t.) je bila za Slovenijo v obravnavanem obdobju nižja od povprečja EU, kot tudi od povprečja novih članic. Z vidika rasti stopnje nizvodne udeležbe v globalnih verigah vrednosti (v o.t.) pa se Slovenija uvršča v zgornjo četrtino obravnavanih držav. Rast tega kazalnika za Slovenijo je višja tako od povprečja EU kot tudi od povprečja novih članic. V Sloveniji predelovalne panoge praviloma dosegajo višje stopnje vzvodne udeležbe in nižje stopnje nizvodne udeležbe v primerjavi s storitvenimi panogami.

Slovenski izvoz dodane vrednosti je v obdobju 2000–2014 zrasel za približno 180 %, z nekaj manj kot 5 milijard evrov na 13,5 milijard, medtem ko se je uvoz dodane vrednosti povečal z 7,7 milijard evrov na 12,3 milijarde, oziroma za približno 59,4 %. Delež Slovenije v svetovnem izvozu dodane vrednosti se je v obdobju 2000–2014 povečal za 44,6 % (z 0,086 % na 0,125 %), njen delež v celotnem izvozu dodane vrednosti EU pa za 62,0 % (z 0,242 % na 0,392 %). To kaže na večanje globalne konkurenčnosti slovenskega gospodarstva. Delež Slovenije v svetovnem uvozu dodane vrednosti je po drugi strani v obravnavanem obdobju upadel za 17,6 %.

V letu 2014 je bilo približno 57 % dodane vrednosti, ki jo je Slovenija izvozila, potrošene v državah EU. Od tega je bilo tri četrtine izvožene v stare članice EU. Podobno imajo tudi z vidika uvoza dodane vrednosti v Slovenijo najpomembnejšo vlogo države članice EU. V letu 2014 je namreč uvoz dodane vrednosti iz EU predstavljal 58,1 % slovenskega uvoza dodane vrednosti. Od tega je skoraj 80 % znašal uvoz iz starih članic EU. Vendar pa se je relativna pomembnost EU z vidika slovenskega izvoza in uvoza dodane vrednosti v preučevanem obdobju zmanjšala. Ob tem je treba poudariti, da se absolutni obseg izvoza slovenske dodane vrednosti v EU v tem obdobju ni zmanjšal, je pa dosegel skromnejšo rast v primerjavi z izvozom v nekatere druge skupine držav. Podobno velja za slovenski uvoz dodane vrednosti iz EU.

Slovenija ima največje bruto trgovinske primanjkljaje s Kitajsko, Korejo, Italijo, Turčijo in Španijo. Če te primanjkljaje primerjamo z neto trgovino na podlagi tokov dodane vrednosti, ugotovimo, da so tako izračunani primanjkljaji precej manjši. To velja za večino držav s katerimi ima Slovenija primanjkljaj v bruto trgovini. Podobno velja za države s katerimi ima Slovenija presežek v bruto menjavi. Presežki na podlagi trgovine z dodano vrednostjo so praviloma manjši.

V času finančne krize je domača vsebina slovenskega izvoza utrpela manjši padec od skupnega bruto izvoza, tuja vsebina pa večjega. Bruto izvoz je v primerjavi z letom 2007 v letu 2009 namreč upadel za 15,2 %, domača vsebina izvoza le za 8,7 %, medtem ko se je tuja vsebina izvoza zmanjšala kar za 23,4 %. Eden izmed razlogov za to je lahko, da so podjetja v času krize del proizvodne verige, ki je bil prej lociran v tujini, preselila nazaj v domovino. To posledično pomeni tudi večjo vsebnost domače dodane vrednosti v izvozu.

¹ angl. backward.

² angl. forward.

Ta učinek lahko postane še bolj poudarjen v primeru, ko do omenjenih aktivnosti pride v panogah, za katere je značilen velik obseg tuje vsebine. Možno pa je tudi, da je izvoz primerjalno bolj upadel v panogah, za katere je značilen velik delež tuje dodane vrednosti (Stehrer in Stöllinger, 2013). Rezultati shift-share analize so nadalje pokazali, da je k padcu domače vsebine izvoza v letu 2009 največ prispeval padec bruto izvoza (za približno 20 o.t.), temu nasproten učinek pa je imela delokalizacija, oziroma selitev delov proizvodnih verig nazaj v Slovenijo. Slednja je k spremembi domače vsebine v izvozu prispevala 5,4 o.t. Rahlo pozitiven, a bistveno manjši vpliv je imel tudi učinek strukture. Poleg tega se je izkazalo, da so slovenske panoge, ki imajo relativno večjo težo v izvozu kot v BDP, v letu 2009 v povprečju utrpele večje padce izvoza kot panoge, ki so relativno bolj pomembne z vidika BDP. Pokazalo se je tudi, da je k padcu slovenskega bruto izvoza, ki je znašal 19,9 %, 4,8 o.t. prispeval padec BDP, 6,3 o.t. učinek dvojnega štetja, učinek strukture 2 o.t. ter učinek rezidualnega trgovinskega šoka 6,9 o.t.

Summary

The working paper analyses Slovenia's position in international trade and global production linkages. Methodology- and structure-wise it strongly leans on a study for Austria conducted by Stehrer in Stöllinger (2013). The calculations were made using data from the World Input-Output Database (WIOD), 2016 edition, which includes world input-output tables for individual years in the 2000–2014 period.

The results of the analysis show that Slovenia's integration in global value chains increased somewhat during the period analysed. The indicator of backward GVC participation, measuring the share of foreign value added in a country's gross exports (Burger & Rojec, 2016b), increased from 31.1% to 35.5%. The indicator of forward GVC participation, which is defined as the share that the domestic value added included in other countries' exports represents in domestic gross exports (OECD), rose relatively more, from about 18% to just above 23%. Both indicators are above the EU average and Slovenia ranks in the upper half of the countries included in the analysis. The growth of the backward GVC participation indicator (in p.p.) was lower than both the EU average and the average for the new Member States. According to the growth of the forward GVC participation indicator – which is higher than the EU average and higher than the average for the new Member States – Slovenia is in the upper quarter of the countries analysed. In Slovenia, manufacturing industries tend to be associated with higher degrees of backward GVC participation and lower degrees of forward GVC participation than service industries.

Slovenian value added exports increased by approximately 180% during the period analysed, from slightly less than EUR 5 billion to EUR 13.5 billion. Slovenian value added imports, on the other hand, grew by approximately 59.4%, from EUR 7.7 billion to EUR 12.3 billion. Slovenia's share in world value added exports rose by 44.6% between 2000 and 2014 (from 0.086% to 0.125%), while its share in total EU value added exports increased by 62.0% (from 0.242% to 0.392%), which implies that the global competitiveness of the Slovenian economy improved during this period. Slovenia's share in world value added imports, on the other hand, fell by 17.6% in the same period.

In 2014 about 57% of value added exported by Slovenia was consumed in EU Member States. Of that, three quarters were exported to old Member States. The EU is also Slovenia's most important trading partner when it comes to value added imports. In 2014 value added imports from the EU represented 58.1% of Slovenia's total value added imports, of which almost 80% were imports from old Member States. However, the relative importance of the EU for Slovenian value added exports and imports diminished over the period analysed. It is important to emphasise, however, that it is not that the absolute amount of Slovenia's value added exports to the EU decreased during this period, but rather that it experienced more modest growth than value added exports to some other country groups. The same holds true for Slovenia's value added imports from the EU.

Generally, Slovenia has the biggest gross trade deficits with China, Korea, Italy, Turkey and Spain. If we compare these deficits with net trade in value added, we find that the deficits based on value added trade are significantly smaller. This observation applies to the majority of countries with which Slovenia has a gross trade deficit. However, similar is true for countries with which Slovenia has a gross trade surplus. Measured in net trade in value added terms, the surpluses are usually smaller.

During the financial crisis the domestic content of Slovenian exports decreased less than total gross exports, while the foreign content decreased more. While Slovenian gross exports fell by 15.2% in 2009 compared with 2007 and the domestic content only by 8.7%, the foreign content declined by as much as 23.4%. One of the reasons for that could be, that during the crisis firms started to re-shore some of the previously off-shored activities that were previously offshored, which would result in a higher domestic content of exports. This effect is even stronger if the re-shoring activities are more pronounced in sectors with relatively high foreign content of exports. Another reason for the greater fall in foreign than domestic content of exports could be a relatively greater decline of exports in sectors that have higher foreign

content in their exports (Stehrer & Stöllinger, 2013). The results of the shift-share analysis further show that the greatest contribution to the decline in the domestic content of Slovenian exports in 2009 came from the fall in gross exports (approx. 20 p.p.). Re-shoring, on the other hand, had the opposite effect, contributing 5.4 p.p. to domestic content change. A mildly positive yet much smaller contribution can also be attributed to the structural effect. The results of further analysis also showed, that in 2009, industries which have a relatively greater weight in Slovenia's exports than in GDP suffered greater declines in exports on average than those that are relatively more important for Slovenian GDP. The analysis of Slovenian gross exports decline shows that a drop in GDP contributed 4,8 p.p. to the 19,9% decrease in gross exports, the double counting effect 6,3 p.p., composition effect 2 p.p. and the residual trade shock 6,9 p.p.

1 UVOD

V dobi globalizacije postajajo nacionalna gospodarstva med seboj vse bolj prepletena. Vedno bolj se stapljajo v kompleksno celoto. Mnogi ekonomisti se strinjajo, da se narava mednarodne trgovine pomembno spreminja. Namesto naraščanja trgovine z dobrinami jo zaznamuje porast t.i. trgovine z opravili³ (Baldwin in Robert-Nicoud, 2010). Države se ne specializirajo več nujno za proizvodnjo izbranih končnih dobrin, ampak pretežno za posamezna opravila vzdolž vrednostne verige proizvoda. Slednje tako po svoji naravi postanejo globalne (Stehrer in Stöllinger, 2013). To je v veliki meri tudi razlog za ekspanzijo mednarodne trgovine od konca 80-ih let naprej (Daudin, Riffart in Schweisguth, 2011).

Ker se posamezne faze proizvodnje končnih dobrin odvijajo na več lokacijah v različnih državah, vmesni proizvodi mnogokrat prečkajo državne meje. Tradicionalna trgovinska statistika, ki temelji na bruto trgovinskih tokovih, tako postaja vse bolj neprimerna za merjene dodane vrednosti, ki jo izvozi in uvozi posamezna država (Koopman, Powers, Wang in Wei, 2010). Kot primer zavajajočih zaključkov, do katerih lahko pridemo na podlagi tradicionalnih trgovinskih podatkov, Stehrer in Stöllinger (2013) navajata Kitajsko. Trgovinska statistika namreč daje vtis, da je Kitajska vodilna svetovna izvoznica visoko tehnoloških izdelkov, čeprav je njena trenutna vloga omejena predvsem na sestavljanje delov visoko tehnoloških izdelkov, pri čemer so slednji razviti drugje.

Kljub številnim študijam, ki se ukvarjajo z globalnimi verigami vrednosti in s trgovino z dodano vrednostjo, so analize, ki v tem smislu celovito obravnavajo posamezno državo in jo umeščajo v globalne povezave, manj pogoste (Stehrer & Stöllinger, 2013). Cilj delovnega zvezka je tako analizirati položaj Slovenije v mednarodni trgovini in globalnih proizvodnih povezavah. Pri tem v veliki meri sledi študiji, ki sta jo za primer Avstrije pripravila Stehrer in Stöllinger (2013). Po vzoru slednje tudi naša analiza obsega vrsto kazalnikov, ki se nanašajo na vertikalno specializacijo in trgovino z dodano vrednostjo, izračunanih na podlagi podatkov iz Svetovne Input-Output baze⁴. V določenih segmentih se analiza poglobi do ravni posameznih panog, medtem ko je drugod narejena primerjava med rezultati za Slovenijo in rezultati za druge države. Za izračune je uporabljena najnovejša izdaja podatkov, in sicer iz leta 2016. Analiza zajema obdobje 2000–2014, ki so ga z vidika Slovenije zaznamovali vstop v EU, prevzem evra in gospodarska kriza.

Delovni zvezek je strukturiran na naslednji način: uvodu sledi drugo poglavje, ki vsebuje kratek opis podatkovne baze WIOD ter osnovne metodologije, na kateri sloni analiza. V tretjem poglavju sledi pregled kazalnikov, povezanih z vertikalno specializacijo ter vsebnostjo tuje dodane vrednosti v izvozu, četrto poglavje pa je posvečeno analizi slovenske dodane vrednosti v izvozu drugih držav. Peto poglavje obravnava kazalnike, povezane s trgovino z dodano vrednostjo, šesto poglavje pa se nanaša na panožni dohodek Slovenije iz naslova globalnih vrednostnih verig. Sedmo poglavje opisuje razvoj slovenske trgovine z dodano vrednostjo v času globalne gospodarske krize. Osmo poglavje je namenjeno zaključku.

³ Angl. trade in tasks.

⁴ Angl. World Input-Output Database, v nadaljevanju WIOD.

2 PODATKI IN OSNOVNA METODOLOGIJA

Kot smo omenili že v uvodu, smo za izračun kazalnikov v naši analizi uporabili podatke iz najnovejše izdaje Svetovne Input-Output baze (WIOD), ki je bila objavljena leta 2016. Baza vsebuje svetovne input-output tabele za posamezna leta v obdobju 2000–2014. Tabele so bile ustvarjene s spojitvijo uradno objavljenih nacionalnih input-output tabel s podatki iz nacionalnih računov ter s podatki o mednarodni trgovini (Timmer et al., 2015). Oris strukture svetovne input-output tabele za posamezno leto prikazuje Slika 1.

Slika 1: Shematski prikaz strukture svetovne input-output tabele WIOD za posamezno leto

		Poraba s strani držav-panog						Končna poraba s strani držav			Skupna poraba
		Država 1		...	Država 44		Država 1	...	Država 44		
Ponudba s strani držav-panog	Država 1	Panoga 1	...	Panoga 56	...	Panoga 1	...	Panoga 56			
		...									
	...	Panoga 1	...	Panoga 56	...	Panoga 1	...	Panoga 56			
									
	Država 44	Panoga 1	...	Panoga 56	...	Panoga 1	...	Panoga 56			
									
Dodana vrednost											
Bruto output											

Vir: Timmer et al. (2015).

Vsaka tabela vsebuje podatke za 43 držav ter rezidualno skupino, imenovano ostali svet. Podatki za vsako državo so razčlenjeni na 56 panog. Slednje so oblikovane na podlagi četrte revizije Mednarodne standardne klasifikacije dejavnosti (ISIC) (WIOD).

Izračun kazalnikov, ki sta jih v svoji študiji za Avstrijo uporabila Stehrer in Stöllinger (2013) in ki so v nadaljevanju te študije analizirani za Slovenijo, temelji na input-output metodah, oziroma natančneje na naslednji osnovni enačbi (1) (Stehrer in Stöllinger, 2013):

$$\mathbf{q} = \mathbf{A} \cdot \mathbf{q} + \mathbf{f} = (\mathbf{I} - \mathbf{A})^{-1} \cdot \mathbf{f} \quad (1)$$

pri čemer \mathbf{q} predstavlja vektor bruto proizvoda za države-panoge dimenzij 2464x1, \mathbf{A} je matrika tehničnih koeficientov, ki predstavljajo inpute na enoto bruto proizvoda dimenzij 2464x2464, \mathbf{f} pa je vektor končne porabe dimenzij 2464x1, ki vključuje končno porabo gospodinjstev, neprofitnih organizacij, ki služijo gospodinjstvom, končno porabo države ter spremembe v obsegu zalog in dragocenosti.

Enačba (1), ki izraža dejstvo, da je bruto proizvod enak zmnožku Leontijevega inverza, $(\mathbf{I} - \mathbf{A})^{-1}$, in vektorja končne porabe, nam omogoča, da v svojo analizo zajamemo vse direktne in indirektne povezave med državami in sektorji. Če enačbo (1) pomnožimo z vektorjem dodane vrednosti na enoto bruto proizvoda, lahko sledimo učinkom nastajanja dodane vrednosti skozi celotno globalno verigo vrednosti (Stehrer in Stöllinger, 2013).

3 VERTIKALNA SPECIALIZACIJA IN STOPNJA VZVODNE UDELEŽBE V GLOBALNIH VERIGAH VREDNOSTI

Stehrer in Stöllinger (2013) vertikalno specializacijo države r opredelita kot dodano vrednost, ustvarjeno v drugih državah, ki vstopa v proizvodni proces države r v obliki uvoženih inputov. Vertikalno specializacijo lahko definiramo kot tuje inpute v proizvodnji končnih dobrin, končnih dobrin plus izvoženih vmesnih proizvodov ali kot tuje inpute v izvozu, kar vključuje tako izvoz vmesnih proizvodov kot končnih proizvodov (Stehrer & Stöllinger, 2013). V slednjem primeru, kjer je vertikalna specializacija opredeljena kot tuja dodana vrednost, vsebovana v bruto izvozu države, je formula za njen izračun naslednja (Stehrer in Stöllinger, 2013):

$$VS^r = v^{-r} Lx^r \quad (2)$$

pri čemer v^{-r} predstavlja vektor koeficientov dodane vrednosti dimenzij $DP \times 1$ (D je število držav in P število panog), kjer koeficiente dodane vrednosti države r zamenjajo ničelne vrednosti. L je globalni Leontiev inverz, x^r pa predstavlja vektor izvoza dimenzij $DP \times 1$, kjer so vrednosti izvoza za vse države razen r zamenjane z ničelnimi.

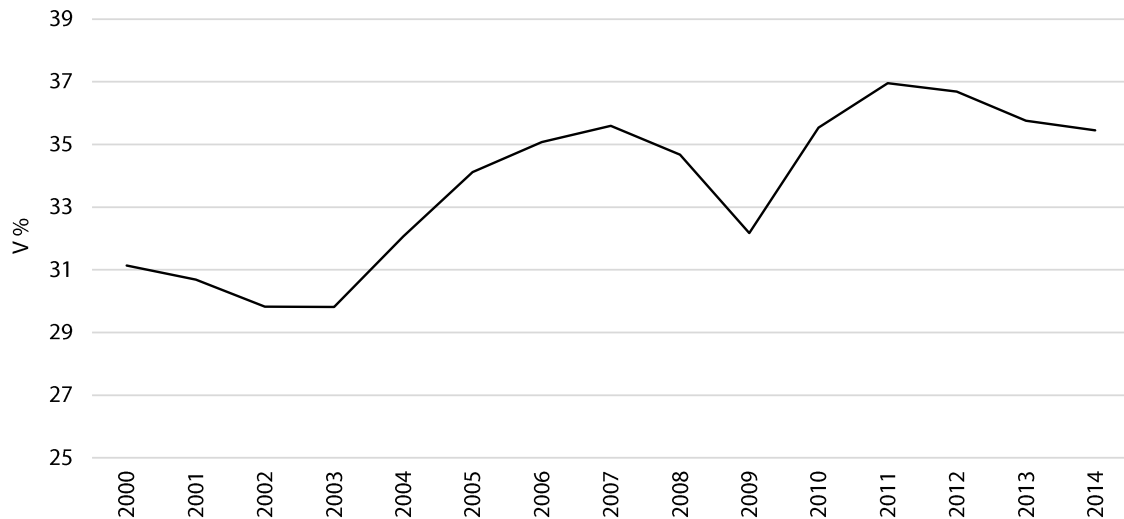
Kot omenjata Burger in Rojec (2016), se delež tuje dodane vrednosti v izvozu države uporablja tudi kot kazalnik stopnje vzvodne⁵ udeležbe gospodarstva v globalnih verigah vrednosti.

Slika 2 prikazuje delež tuje dodane vrednosti v izvozu Slovenije v obdobju 2000–2014. V tem obdobju se je delež tuje dodane vrednosti v slovenskem izvozu povečal za dobre štiri o.t., in sicer iz 31,1 % v letu 2000 na 35,5 % leta 2014. Leta 2009, ki ga je zaznamovala huda gospodarska kriza, je v primerjavi z letom 2007 upadel za kar 3,4 o.t. Po dveh letih rasti je delež tuje dodane vrednosti v izvozu Slovenije leta 2011 dosegel najvišjo vrednost pri 37,0 %, čemur je sledil ponoven, a manj izrazit upad, skladen z dinamiko gospodarske aktivnosti v tem obdobju.

Če pogledamo rast obeh komponent obravnavanega kazalnika, tuje dodane vrednosti vsebovane v slovenskem izvozu in slovenskega bruto izvoza, ugotovimo, da obdobja pozitivne in negativne rasti približno sovpadajo. Gibanje deleža tuje dodane vrednosti v bruto izvozu Slovenije, ki ga prikazuje Slika 2, je tako predvsem posledica razlik v intenzivnosti pozitivnih in negativnih rasti obeh komponent. Do leta 2003 je slovenski bruto izvoz rasel hitreje kot tuja dodana vrednost vsebovana v njem, kar je vodilo v upadanje deleža tuje dodane vrednosti v izvozu. V času gospodarskega razcveta v obdobju 2004–2007 se je dogajalo obratno: tuja dodana vrednost v slovenskem izvozu se je povečevala hitreje kot bruto izvoz. Posledično se je povečal delež tuje dodane vrednosti v slovenskem izvozu. Po nastopu gospodarske krize leta 2009 je tuja dodana vrednost vsebovana v izvozu upadla znatno bolj kot bruto izvoz (25,7 % v primerjavi z 19,9 %). To je tudi razlog za zmanjšanje deleža tuje dodane vrednosti v slovenskem izvozu leta 2009, ki je razviden iz Slike 2. Kot bomo videli kasneje, je bil eden izmed vzrokov za to delokalizacija oziroma nadomeščanje tujih inputov z domačimi. Nekoliko, vendar bistveno manj pa je k temu pripomogel tudi učinek strukture, saj je gospodarska kriza nekoliko bolj prizadela panoge z višjo stopnjo vertikalne specializacije⁶. V letih 2010 in 2011 je tuja dodana vrednost v slovenskem izvozu spet rasla hitreje od izvoza, kar se je odrazilo v ponovnem dvigu deleža tuje dodane vrednosti v izvozu. Nato je sledil ponoven padec obeh komponent, pri čemer je bil slednji bolj izrazit pri tuji dodani vrednosti vsebovani v izvozu.

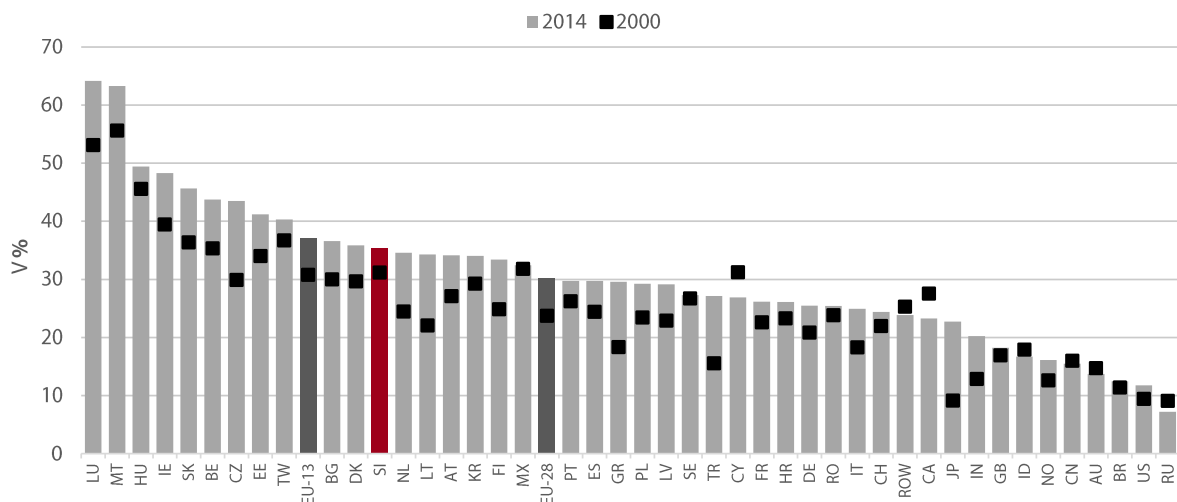
⁵ Angl. backward.

⁶ Glej str. 35.

Slika 2: Delež tuje dodane vrednosti v bruto izvozu Slovenije, 2000– 2014, v %

Vir: WIOD, lastni preračuni.

Kot prikazuje Slika 3, se Slovenija glede na delež tuje dodane vrednosti v bruto izvozu uvršča v zgornjo tretjino izbranih držav in zgornjo polovico držav EU-28 (v nadaljevanju EU). Med članicami EU imajo višje deleže tuje dodane vrednosti v izvozu Luksemburg, Malta, Madžarska, Irska, Slovaška, Belgija, Češka, Estonija, Bolgarija in Danska, ki so v povprečju relativno majhne države. Med članicami EU, ki imajo manjši delež tuje dodane vrednosti v izvozu, pa med drugim najdemo Španijo, Poljsko, Francijo, Nemčijo, Italijo in Veliko Britanijo, ki spadajo med večje države. Kot omenjata tudi Stehrer & Stöllinger (2013), to nikakor ni presenetljivo, saj imajo večje države praviloma nižji delež tuje dodane vrednosti v izvozu, majhna odprta gospodarstva pa večji.

Slika 3: Delež tuje dodane vrednosti v bruto izvozu, izbrane države, 2000 in 2014, v %

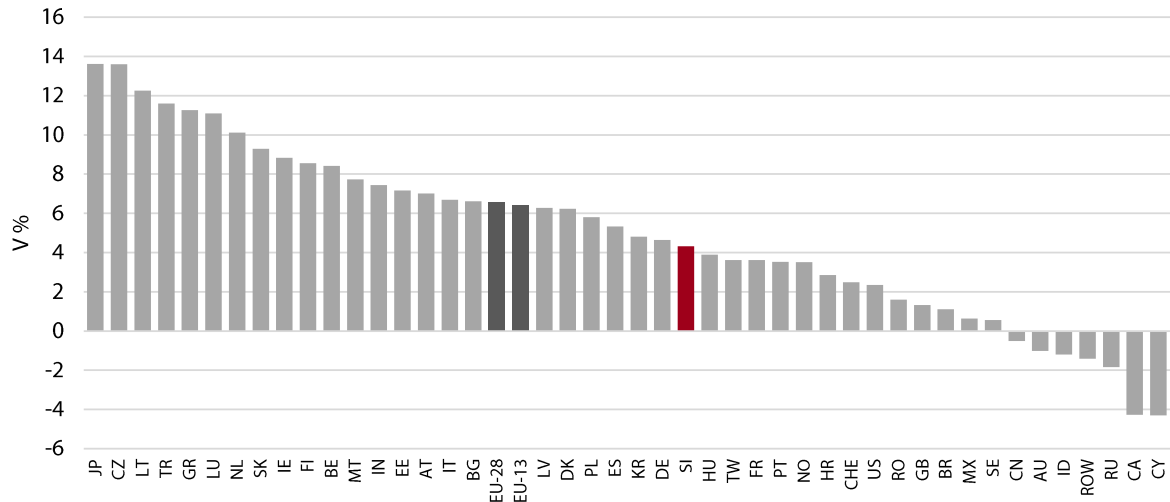
Vir: WIOD, lastni preračuni.

Opomba: EU-13 vključuje nove članice EU, ki so v Unijo vstopile od leta 2004 dalje. Kazalnika za skupini EU-13 in EU vključujeta tudi trgovino znotraj teh dveh skupin držav.

Iz Slike 4 je razvidno, da se je delež tuje dodane vrednosti v izvozu v obdobju 2000–2014 v večini držav povečal. Med slednjimi najbolj na Japonskem in Češkem (za 13,6 o. t.). V državah, kjer je prišlo do padca deleža tuje dodane vrednosti v izvozu, se je ta zmanjšal relativno malo, z izjemo Cipra in Kanade, kjer je upadel za 4,3 o.t. V primerjavi z EU in EU-13 je bila rast deleža tuje dodane vrednosti v izvozu za Slovenijo nižja. Glede na to, da so ravno multinacionalna podjetja tista, ki v večini primerov koordinirajo globalne

verige vrednosti (Burger in Rojec, 2016a, str. 21) ter da obstaja visoka stopnja korelacije med stanjem tujih neposrednih investicij v državi in vključenostjo v globalne verige vrednosti (UNCTAD, 2013, str. 135-138), je morda vzroke za nekoliko nižjo rast deleža tuje dodane vrednosti v izvozu Slovenije iskati v relativno nizkem prilivu tujih neposrednih investicij v Slovenijo v obdobju 2000–2014. V večini let od 2000 do 2014 je bila namreč po prilivih tujih neposrednih investicij, izraženih v odstotkih BDP, Slovenija na repu držav EU-13. Podobno je bil omenjeni kazalnik za Slovenijo v primerjavi z EU kot celoto nižji v vseh letih obdobja 2000–2014, z izjemo leta 2002 (The World Bank, 2018).

Slika 4: Sprememba deleža tuje dodane vrednosti v izvozu 2000–2014, v o.t.

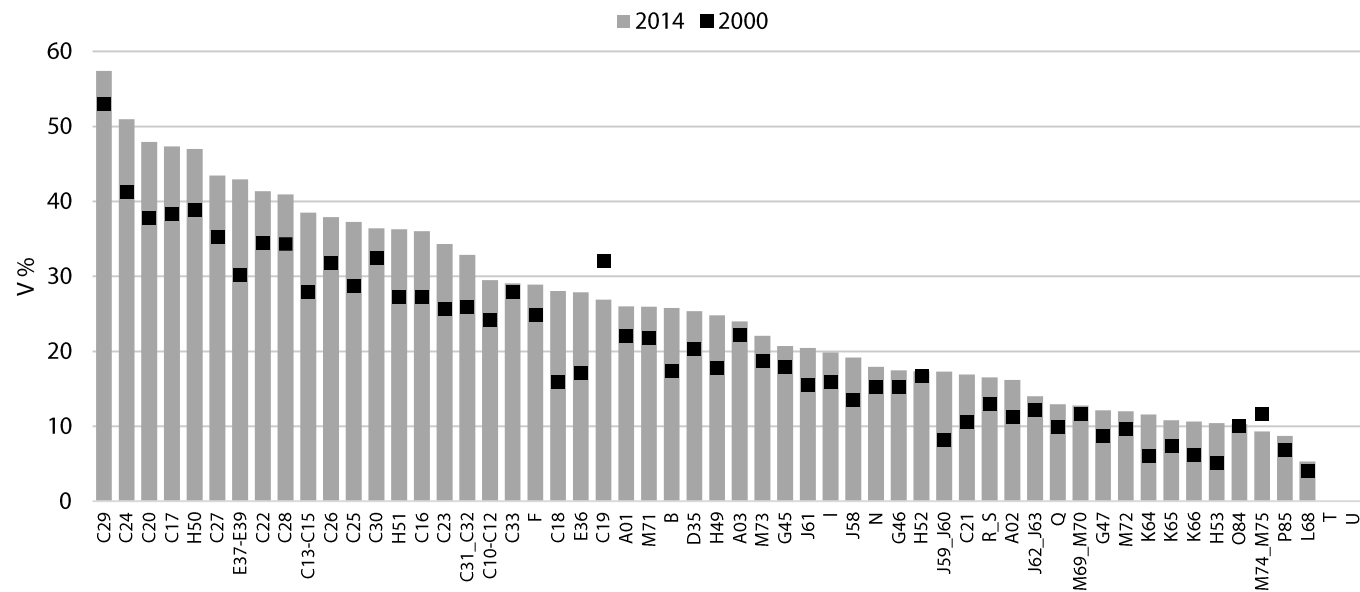
Vir: WIOD, lastni preračuni.

Slika 5 prikazuje delež tuje dodane vrednosti v izvozu posameznih panog v slovenskem gospodarstvu. Panoge so razvrščene od tistih z najvišjo stopnjo vzvodne udeležbe v globalnih verigah vrednosti do tistih z najnižjo. Proizvodne panoge z izjemo proizvodnje farmacevtskih surovin in preparatov (C21) se nahajajo v zgornji polovici spektra, medtem ko so visoko in srednje-visoko tehnološke proizvodne panoge (spet z izjemo proizvodnje farmacevtskih surovin in preparatov) skoncentrirane v zgornji četrtini. Pri slednjih delež tuje dodane vrednosti v izvozu presega 35 %.

Med panoge, kjer delež tuje dodane vrednosti v izvozu presega 40 %, se uvrščajo proizvodnja motornih vozil, prikolic in polprikolic (C29), proizvodnja kovin (C24), proizvodnja kemikalij in kemičnih izdelkov (C20), proizvodnja papirja in izdelkov iz papirja (C17), vodni promet (H50), proizvodnja električnih naprav (C27), ravnanje z odpadki, zbiranje in odvoz odpadkov ter ravnanje z njimi, pridobivanje sekundarnih surovin ter saniranje okolja in drugo ravnanje z odpadki (E37-E39), proizvodnja izdelkov iz gume in plastičnih mas (C22) ter proizvodnja drugih strojev in naprav (C28).

Večina storitvenih panog je skoncentriranih v spodnji polovici spektra. Pri več kot polovici storitvenih panog je delež tuje dodane vrednosti v izvozu manjši od 20 %.

Slika 5: Delež tuje dodane vrednosti v bruto izvozu, po panogah, 2000 in 2014, v %

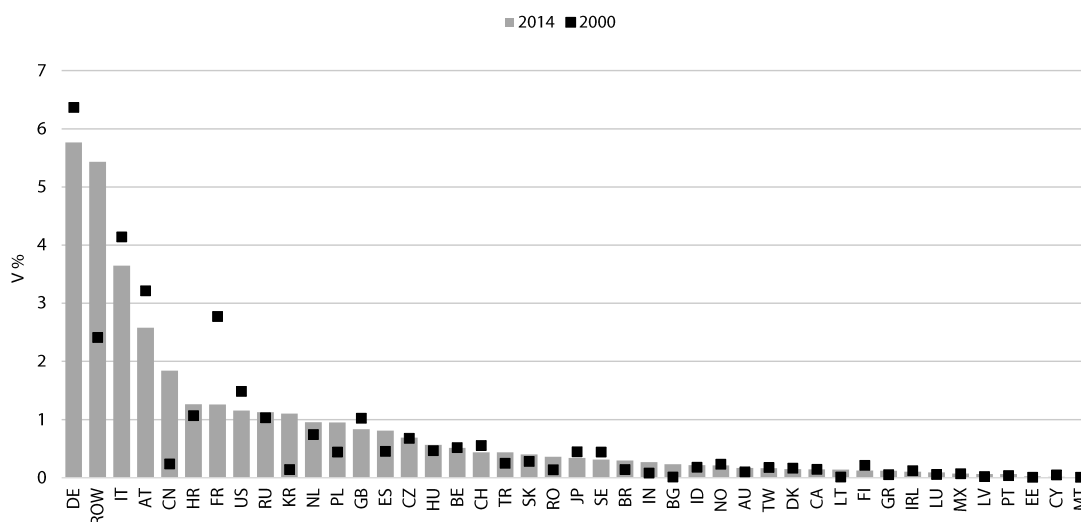

Vir: WIOD, lastni preračuni.

Opombe: Panoge so razvrščene glede na vrednosti leta 2014. Opis panog se nahaja v Prilogi (Tabela A1)

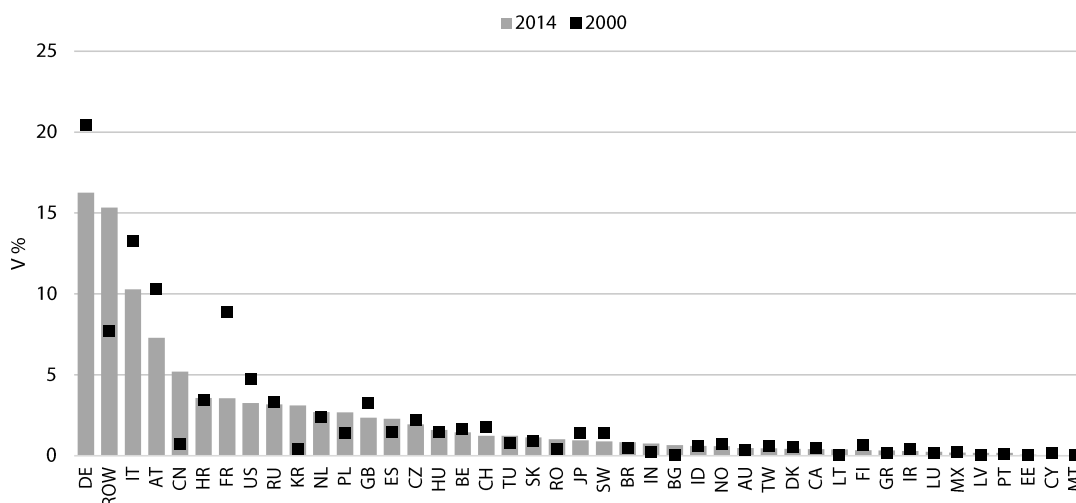
Kot je razvidno iz Slike 5, se je pri večini panog vertikalna specializacija v obdobju 2000–2014 povečala, z izjemo proizvodnje koksa in naftnih derivatov (C19) ter drugih strokovnih in tehničnih dejavnosti ter veterinarstva (M74_M75). Do največjega povečanja vertikalne specializacije je prišlo v panogi, ki zajema ravnanje z odpadki, zbiranje in odvoz odpadkov ter ravnanje z njimi, pridobivanje sekundarnih surovin ter saniranje okolja in drugo ravnanje z odpadki (E37_E39), in sicer za kar 12,8 o.t. Do povečanja vertikalne specializacije za več kot 10 o.t. je prišlo v obravnavanem obdobju tudi v panogah tiskarstvo in razmnoževanje posnetih nosilcev zapisa (C18), zbiranje prečiščevanje in distribucija vode (E36), proizvodnja tekstilij, oblačil, usnja, usnjenih in sorodnih izdelkov (C13_C15) ter proizvodnja kemikalij in kemičnih izdelkov (C20).

Slika 6: Delež tuje dodane vrednosti v bruto izvozu Slovenije, po državah partnericah, 2000 in 2014, v %

Vir: WIOD, lastni preračuni.

Slika 7: Struktura tuje dodane vrednosti, vsebovane v slovenskem izvozu, glede na državo partnerico, 2000 in 2014, v %

Vir: WIOD, lastni preračuni.

Logično vprašanje, ki sledi je, od kod prihaja tuja dodana vrednost vsebovana v slovenskem izvozu. Slika 6 prikazuje deleže dodane vrednosti, ustvarjene v posamezni državi partnerici v bruto izvozu Slovenije, Slika 7 pa deleže dodane vrednosti, ustvarjene v posamezni državi partnerici, v celotni tuji dodani vrednosti vsebovani v slovenskem izvozu. 16,3 % tuje dodane vrednosti vsebovane v slovenskem izvozu prihaja iz

Nemčije, 15,3 % iz skupine držav poimenovane ostali svet (sem so uvrščene tudi države Zahodnega Balkana z izjemo Hrvaške ter države proizvajalke nafte), sledi Italija z 10,3 %, Avstrija s 7,3 % ter Kitajska s 5,2 %. Visok delež Nemčije kot največjega gospodarstva v EU nikakor ni presenetljiv, saj je Slovenija nanjo trgovinsko močno vezana. Deleži preostalih držav v tuji dodani vrednosti vsebovani v slovenskem izvozu so manjši od 5 %. Delež večji od 3 % imajo Hrvaška, Francija, ZDA, Rusija in Južna Koreja. Približno polovica držav ima delež enak ali manjši od 1 %.

Med državami, ki so po deležu v celotni tuji dodani vrednosti, vsebovani v slovenskem izvozu, na vrhu lestvice, so tri sosednje države in sicer Italija, Avstrija in Hrvaška. Delež Hrvaške je glede na majhnost njenega gospodarstva relativno velik. Avstrijsko gospodarstvo je, merjeno v BDP, skoraj osemkrat večje kot Hrvaško, Italijansko pa kar 36-krat. Razmerje med deleži v celotni tuji dodani vrednosti, vsebovani v slovenskem izvozu, je po drugi strani bistveno manjše. To je verjetno v največji meri posledica zgodovinske povezanosti Slovenije z Zahodnim Balkanom. Delež Madžarske, kjer je BDP približno 2,5-krat večji kot na Hrvaškem, po drugi strani znaša le 1,6 %. V grobem bi lahko povzeli, da imajo večje deleže v celotni tuji dodani vrednosti vsebovani v slovenskem izvozu države, ki so Sloveniji geografsko blizu, pozitivno pa na velikost deleža vpliva tudi velikost gospodarstva partnerice. To je skladno tudi z gravitacijskim modelom mednarodne menjave. Po drugi strani so Avstrija, Nemčija, Italija in Hrvaška poleg Švice tudi največje investitorice v Sloveniji, in sicer jim je leta 2014 skupaj pripadalo skoraj 60 % vseh tujih neposrednih investicij v Sloveniji (Banka Slovenije, 2015). Glede na že omenjeno povezavo med tujimi neposrednimi investicijami in vključenostjo v globalne verige vrednosti ni presenetljivo, da so to tudi gospodarstva (z izjemo Kitajske) s katerimi je Slovenija vzvodno najbolj povezana.

Če se osredotočimo še na dinamični vidik, ugotovimo, da so se za tiste države EU, ki imajo največje deleže v tuji dodani vrednosti, vsebovani v slovenskem izvozu, ti deleži v obdobju 2000–2014 zmanjšali z izjemo Hrvaške, kjer se je delež malenkost povečal. Najbolj se je tako zmanjšal delež Francije (za 5,4 o.t.), sledi Nemčija (4,2 o.t.) in Avstrija ter Italija (za 3 o.t.). Po drugi strani se je precej povečal delež ostalega sveta in sicer iz 7,7 % na 15,3 %, delež Kitajske se je povečal z 0,8 % na 5,2 %, delež Južne Koreje pa z 0,5 % na 3,1 %. Delež večine novih članic EU se je v tem obdobju povečal, kar je verjetno posledica vstopa v EU in posledično tesnejšega povezovanja. Zanimivo je, da se je delež kar dveh tretjin starih članic EU zmanjšal. Podobne trende v povezavi z novimi in starimi članicami EU ter gospodarstvu v razvoju sta Stehrer in Stöllinger (2013) opazila tudi v primeru Avstrije, ki je ena izmed starih članic EU.

Sprememba deležev posameznih partneric v celotni tuji dodani vrednosti, vsebovani v slovenskem izvozu, nam da le informacijo o spremembi relativne pomembnosti posameznih partneric z vidika vertikalne integracije, ne da pa nam informacije o tem, ali se je bilateralna vertikalna integracija Slovenije s posamezno partnerico v absolutnem smislu povečala ali zmanjšala. Podobno kot velja za spremembo relativne pomembnosti posameznih partneric z vidika vertikalne integracije, so se tudi v absolutnem smislu najbolj zmanjšali deleži dodane vrednosti Francije, Avstrije, Nemčije in Italije v slovenskem bruto izvozu, najbolj pa se je v absolutnem smislu povečala vertikalna integracija Slovenije s skupino ostale države, Kitajsko in Južno Korejo. V absolutnem smislu se je povečala tudi vertikalna integracija Slovenije z večino novih članic EU, medtem ko to velja le za tretjino starih članic.

4 DOMAČA DODANA VREDNOST V IZVOZU DRUGIH DRŽAV OZIROMA STOPNJA NIZVODNE UDELEŽBE V GLOBALNIH VERIGAH VREDNOSTI

Merilo vključenosti posameznega gospodarstva v globalne verige vrednosti poleg stopnje vzvodne udeležbe sestavlja tudi stopnja nizvodne⁷ udeležbe (Burger in Rojec, 2016). Slednja je opredeljena kot delež, ki ga domača dodana vrednost, vsebovana v izvozu drugih držav, predstavlja v bruto izvozu domače države (OECD).

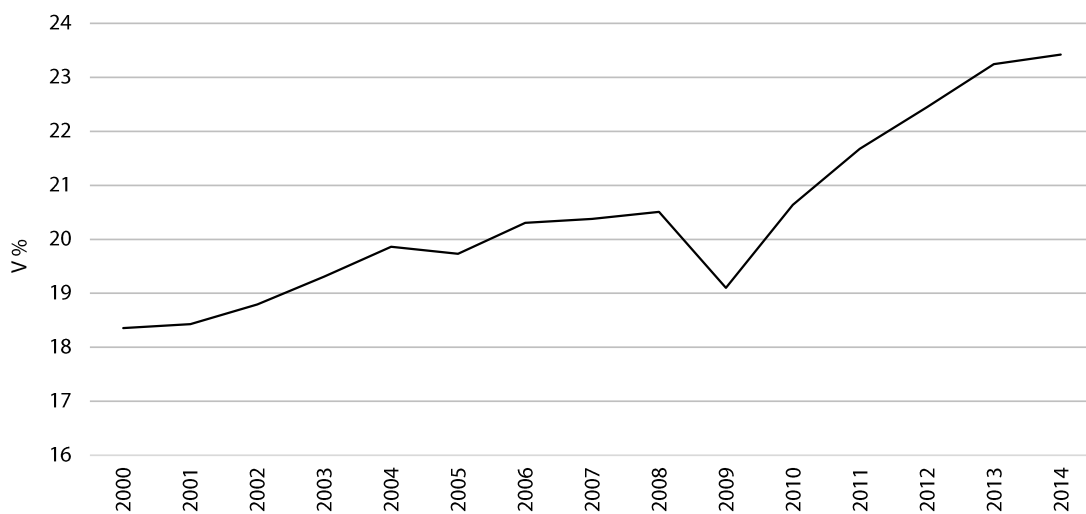
Za izračun obsega domače dodane vrednosti vključene v izvoz drugih držav je bila uporabljena naslednja enačba:

$$FW^r = v^r Lx^{-r} \quad (3)$$

pri čemer v^r predstavlja vektor koeficientov dodane vrednosti dimenzij DPx1 (D je število držav in P število panog), kjer koeficiente dodane vrednosti za vse države razen r zamenjajo ničelne vrednosti. x^{-r} nadalje predstavlja vektor izvoza dimenzij DPx1, kjer so vrednosti za državo r zamenjane z ničelnimi.

Slika 8 prikazuje gibanje deleža, ki ga slovenska dodana vrednost, vsebovana v izvozu drugih držav, zajema v slovenskem bruto izvozu. Delež se je z dobrih 18 % v letu 2000 povečal na nekaj več kot 23 % v letu 2014, torej za približno 5 o.t. Na višku gospodarske krize, leta 2009, se je v primerjavi z letom 2008 zmanjšal za 1,4 o.t. Od leta 2009 naprej je stopnja nizvodne udeležbe slovenskih podjetij vseskozi naraščala, in sicer hitreje kot pred krizo.

Slika 8: Slovenska dodana vrednost, vključena v izvoz tujih držav, kot delež domačega bruto izvoza, 2000–2014, v %

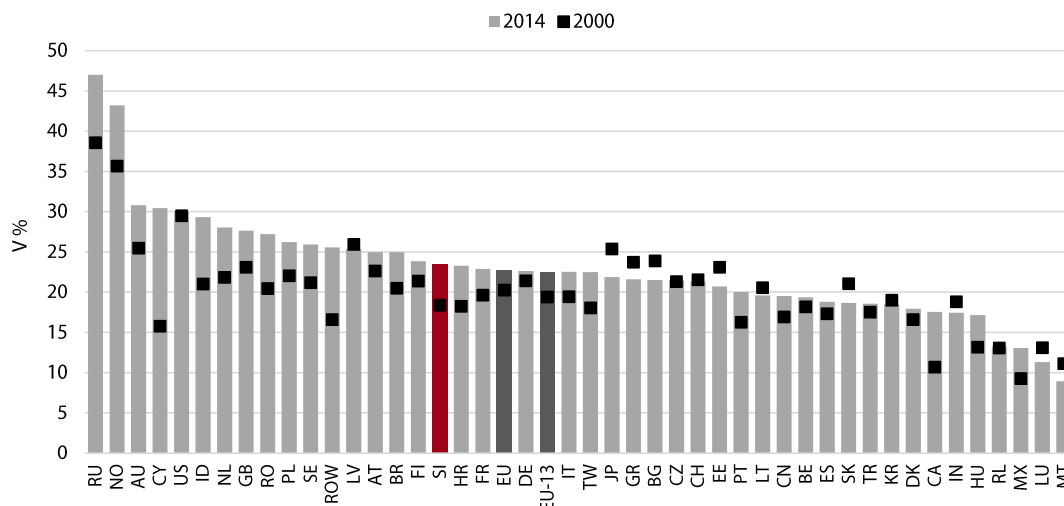

Vir: WIOD, lastni preračuni.

Na Sliki 9 je nadalje prikazana stopnja nizvodne udeležbe posameznih držav v globalnih verigah vrednosti, v obdobju 2000–2014. Slovenija se po višini tega kazalnika uvršča v zgornjo polovico obravnavanih držav, pri čemer je njena stopnja nizvodne udeležbe višja od povprečja EU in od povprečja novih članic EU. Z vidika rasti stopnje nizvodne udeležbe v globalnih verigah vrednosti (v o.t.) v obdobju 2000–2014 pa se Slovenija uvršča v zgornjo četrtino obravnavanih držav. Relativno visoka stopnja nizvodne udeležbe Slovenije v globalnih verigah vrednosti je gotovo v precejšnji meri posledica majhnosti njenega gospodarstva.

⁷ Angl. forward.

Slika 9: Domača dodana vrednost, vključena v izvoz tujih držav, izražena kot delež domačega bruto izvoza, 2000 in 2014, v %

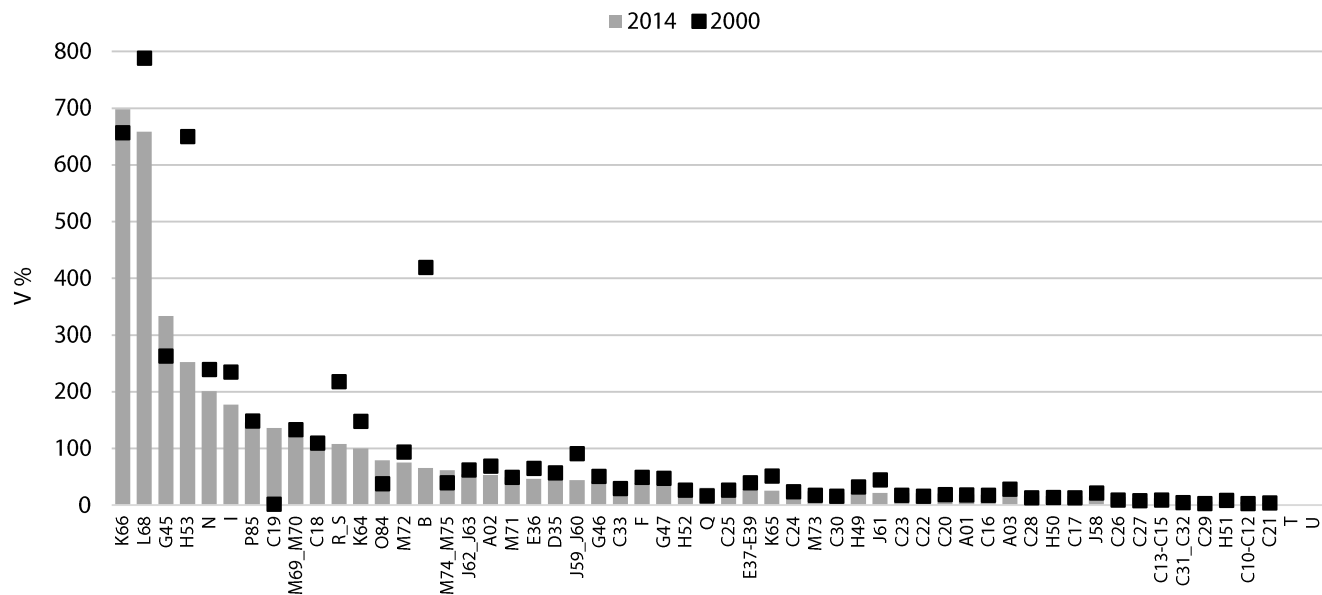

Vir: WIOD, lastni preračuni.

Slika 10 prikazuje stopnje nizvodne udeležbe v globalnih verigah vrednosti za panoge slovenskega gospodarstva. Višjo nizvodno udeležbo imajo predvsem storitvene panoge: pomožne dejavnosti za finančne in zavarovalniške storitve (K66), poslovanje z nepremičninami (L68), trgovina z motornimi vozili in popravila motornih vozil (G45), poštna in kurirska dejavnost (H53), druge raznovrstne poslovne dejavnosti (N) ter gostinstvo (I). Predelovalne dejavnosti se po drugi strani nahajajo pretežno na spodnjem delu spektra. Panoge z najnižjo stopnjo nizvodne udeležbe v globalnih verigah vrednosti so tako, če izvezemo dejavnost gospodinjstev z zaposlenim hišnim osebjem in proizvodnjo za lastno rabo (T) ter dejavnost ekstrateritorialnih organizacij in teles (U): proizvodnja farmacevtskih surovin in preparatov (C21), proizvodnja živil, pijač in tobačnih izdelkov (C10-C12), zračni promet (H51), proizvodnja motornih vozil, prikolic in polprikolic (C29) ter proizvodnja pohišstva in raznovrstne predelovalne dejavnosti (C31_C32).

Domača dodana vrednost, vključena v izvoz tujih držav, v primeru nekaterih panog presega 100 % izvoza panoge. To je posledica tega, da dodana vrednost ustvarjena v posamezni panogi, ki je vključena v izvoz tuje države, ne predstavlja nujno direktnega izvoza te panoge, pač pa lahko kot input vstopi v proizvodni proces druge domače dejavnosti, čemur sledi izvoz v drugo državo.

Slika 10: Slovenska dodana vrednost, vključena v izvoz tujih držav, izražena kot delež domačega bruto izvoza, po panogah, 2000 in 2014, v %

Vir: WIOD, lastni preračuni.

5 TRGOVINA Z DODANO VREDNOSTJO

Koncept trgovine z dodano vrednostjo zajema zunanjo trgovino posamezne države na bazi dodane vrednosti, ki jo poganja zunanja končna potrošnja. Izvoz dodane vrednosti tako predstavlja doma ustvarjeno dodano vrednost, potrošeno v tujini. V nasprotju s tradicionalno trgovinsko statistiko je v primeru izvoza dodane vrednosti izločeno dvojno štetje trgovinskih tokov. Poleg tega na bruto izvoz ne vpliva lokacija končne potrošnje dobrin. Kazalniki mednarodne konkurenčnosti, ki temeljijo na trgovini z dodano vrednostjo, nam tako dajo bolj točno sliko položaja države v mednarodni trgovini kot kazalniki, ki temeljijo na klasičnih bruto trgovinskih tokovih. Podobno se na podlagi izvoza dodane vrednosti bolj jasno vidi prispevek posameznih panog k izvozni uspešnosti države, medtem ko velikost tega prispevka v primeru bruto izvoza lahko zamegli visok uvoz vmesnih proizvodov (Stehrer in Stöllinger, 2013).

Za izračun izvoza dodane vrednosti je bila uporabljena naslednja formula, ki je bila izpeljana na podlagi enačb, ki sta jih v svoji študiji uporabila Stehrer in Stöllinger (2013):

$$VAX^r = v^r L f^{w-r} \quad (4)$$

pri čemer v^r predstavlja vektor koeficientov dodane vrednosti dimenzij DPx1, kjer koeficiente dodane vrednosti za vse države razen r zamenjajo ničelne vrednosti. f^{w-r} pa predstavlja vektor končne potrošnje sveta dimenzij DPx1, kjer je izvzeta končna potrošnja države r. S pomočjo podobne formule je bil izračunan tudi uvoz dodane vrednosti:

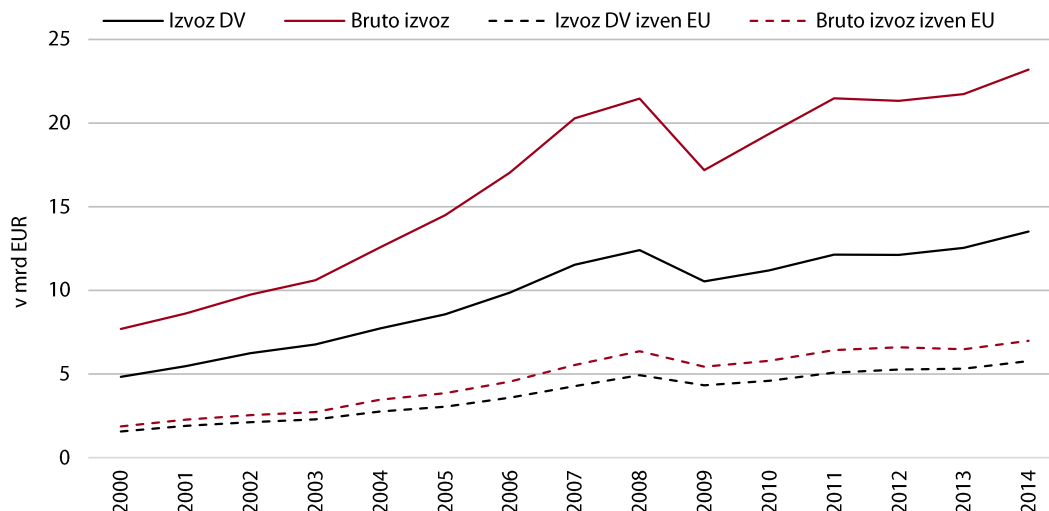
$$VAM^r = v^{-r} L f^r \quad (5)$$

kjer v^{-r} predstavlja vektor koeficientov dodane vrednosti dimenzij DPx1, pri čemer koeficiente dodane vrednosti države r zamenjajo ničelne vrednosti. f^r nadalje predstavlja vektor končne potrošnje države r, dimenzij DPx1.

5.1 Pregled razvoja trgovine z dodano vrednostjo Slovenije

Analizo trgovine z dodano vrednostjo Slovenije začnemo s pregledom razvoja trgovinskih tokov vezanih na Slovenijo v času. Slika 11 tako prikazuje izvoz dodane vrednosti v primerjavi z bruto izvozom v obdobju 2000–2014, medtem ko se Slika 12 osredotoča na gibanje uvoza dodane vrednosti v primerjavi z bruto uvozom v istem obdobju.

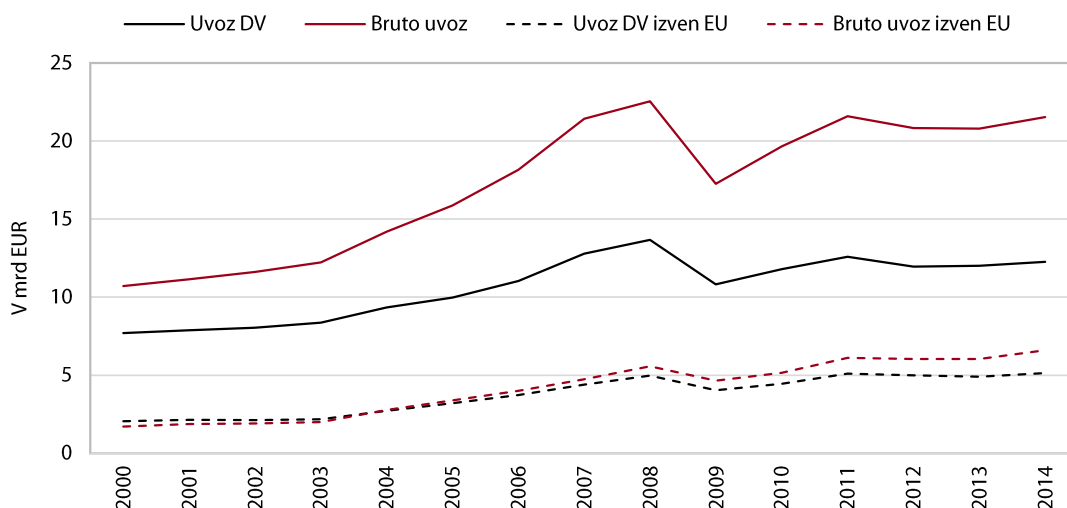
Slovenski izvoz dodane vrednosti se je v obdobju 2000–2014 povečal za približno 180 %, z nekaj manj kot 5 milijard evrov na 13,5 milijard. Leta 2008 je dosegel že 12,4 milijard evrov, čemur je sledil 15-odstotni padec na 10,5 milijard v letu 2009, ki ga je zaznamovala huda gospodarska kriza. V primerjavi z izvozom dodane vrednosti se je v obdobju 2000 – 2014 relativno bolj povečal bruto izvoz, in sicer za dobrih 200 %. Vendar pa je ob nastopu gospodarske krize bruto izvoz pričakovano upadel bolj kot izvoz dodane vrednosti, in sicer za 19,9 %. Logična posledica hitrejše povprečne letne rasti bruto izvoza v primerjavi z izvozom dodane vrednosti v obravnavanem obdobju je padec deleža izvoza dodane vrednosti v bruto izvozu in sicer z 62,8 % v letu 2000 na 58,2 % v letu 2014.

Slika 11: Izvoz dodane vrednosti in bruto izvoz Slovenije, 2000–2014, v mrd evrov

Vir: WIOD, ECB, lastni preračuni.

Slovenski uvoz dodane vrednosti se je po drugi strani v obdobju 2000–2014 povečal precej manj, in sicer za 59,4 % oziroma s 7,7 milijard evrov na 12,3 milijarde evrov. Bolj, a še vedno precej manj kot izvoz dodane vrednosti ali bruto izvoz, se je povečal bruto uvoz, in sicer za 101,1 %. Zanimivo je tudi, da je gospodarska kriza povzročila relativno večji upad uvoza kot izvoza. Bruto uvoz se je tako v letu 2009 zmanjšal za 23,4 % (v primerjavi z 19,9 % pri bruto izvozu), uvoz dodane vrednosti pa za 20,9 % (v primerjavi z 15 % pri izvozu dodane vrednosti).

Splošni trend upadanja deleža izvoza (uvoza) dodane vrednosti v bruto izvozu (uvozu) je razviden iz Slik 11 in 12, kjer se oddaljenost med krivuljama bruto izvoza in izvoza dodane vrednosti ter bruto uvoza in uvoza dodane vrednosti skozi čas povečuje. To po besedah Stehrerja in Stöllingerja (2013) potrjuje naraščanje pomena trgovine z vmesnimi proizvodi ter mednarodne delitve proizvodnje. Rast bruto izvoza in uvoza vse bolj napihuje učinek dvojnega štetja. Slovenija v tem pogledu, podobno kot Avstrija, sledi globalnim trendom.

Slika 12: Uvoz dodane vrednosti in bruto uvoz Slovenije, 2000–2014, v mrd evrov

Vir: WIOD, ECB, lastni preračuni.

Podobno kot sta Stehrer in Stöllinger (2013) ugotovila v primeru Avstrije, je iz Slik 11 in 12 razvidno tudi, da je razlika med bruto izvozom in izvozom dodane vrednosti Slovenije kot tudi med bruto uvozom in uvozom dodane vrednosti precej manjša ko gre za trgovino Slovenije z državami izven EU. To nakazuje na dejstvo, da sta trgovina z vmesnimi proizvodi in mednarodna delitev proizvodnje bolj pomembni v trgovini

Slovenije z drugimi članicami EU kot v njeni trgovini s tretjimi državami. Glede na to, da je bil glavni cilj oblikovanja EU ravno globlje povezovanje evropskih gospodarstev, ni presenetljivo, da je Slovenija bolj integrirana v vrednostne verige znotraj EU kot v tiste izven nje. Zaključek Stehrerja in Stöllingerja (2013), da bruto trgovinski tokovi do neke mere precenjujejo pomembnost trgovine Avstrije z EU, tako velja tudi za trgovino med Slovenijo in EU. Delež bruto izvoza Slovenije v države EU je leta 2014 tako znašal 69,9 %, medtem ko je v primeru izvoza dodane vrednosti delež držav EU dosegel le 57,3 %.

5.2 Globalni tržni deleži v trgovini z dodano vrednostjo

Tržni delež posamezne države v svetovnem izvozu dodane vrednosti lahko definiramo kot delež izvoza dodane vrednosti izbrane države v globalnem izvozu dodane vrednosti. Analogna opredelitev velja za delež države v svetovnem uvozu dodane vrednosti.

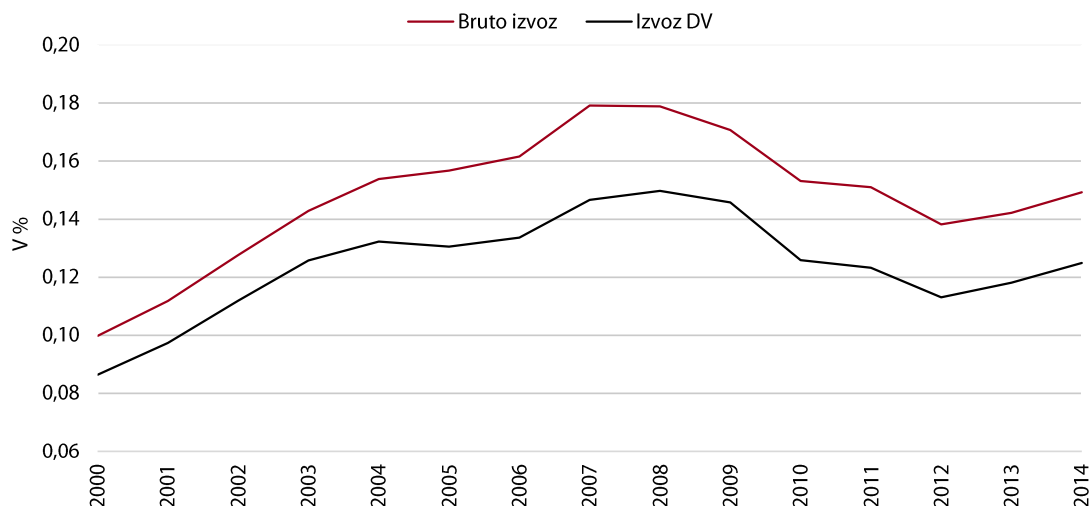
Delež države v svetovnem izvozu dodane vrednosti je boljše merilo njene mednarodne konkurenčnosti⁸ kot njen delež v svetovnem bruto izvozu, saj izključuje učinek dvojnega štetja trgovinskih tokov, do katerega pride zaradi trgovine z vmesnimi proizvodi. Poleg tega je delež države v svetovnem izvozu dodane vrednosti tudi boljše merilo mednarodne konkurenčnosti kot delež domače dodane vrednosti v svetovni dodani vrednosti, saj izloči učinek domačega trga. To je predvsem pomembno v primeru velikih držav, kjer lahko masovna proizvodnja za domači trg, ki je posledica nekonkurenčnosti na globalnem trgu, povzroči, da delež doma proizvedene dodane vrednosti v svetovni dodani vrednosti kaže preveč optimistično sliko glede globalne konkurenčnosti države (Stehrer in Stöllinger, 2013).

Delež Slovenije v svetovnem izvozu kot tudi v svetovnem uvozu je večji, ko ga merimo s pomočjo bruto trgovinskih tokov kot v primeru uporabe tokov dodane vrednosti. Delež doma ustvarjene dodane vrednosti, potrošene v tujini, v slovenskem bruto izvozu je torej nižji od svetovnega povprečja. Ravno tako je podpovprečen delež doma potrošene tuje dodane vrednosti v Slovenskem bruto uvozu. To je posledica nadpovprečne vključenosti Slovenije, kot majhnega odprtega gospodarstva, v globalne verige vrednosti⁹ oziroma učinka trgovine z vmesnimi proizvodi, ki je v primeru tokov dodane vrednosti izločen (Stehrer in Stöllinger, 2013). Leta 2014 je bil tako delež Slovenije v svetovnem bruto izvozu za 0,024 o.t. večji kot njen delež v svetovnem izvozu dodane vrednosti. Na uvozni strani je bila razlika še malenkost večja, in sicer je delež v svetovnem bruto uvozu delež v svetovnem uvozu dodane vrednosti presegal za 0,025 o.t..

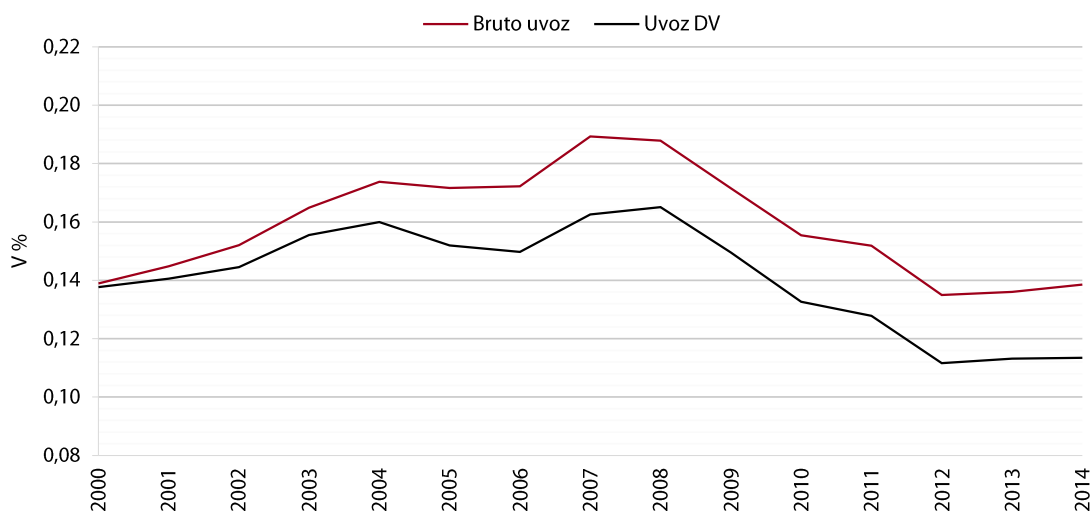
Delež Slovenije v svetovnem izvozu dodane vrednosti se je v obdobju 2000–2014 povečal za kar 44,6 % (Slika 13), kar kaže na povečevanje globalne konkurenčnosti slovenskega gospodarstva. Vrh je omenjeni delež dosegel pred gospodarsko krizo, čemur je sledil padec. Vendar pa so se v letih 2013 in 2014 zopet pokazali znaki rasti. Precej drugačna so bila gibanja uvoza. Delež Slovenije v svetovnem uvozu dodane vrednosti se je med letoma 2000 in 2014 namreč zmanjšal za 17,6 % (Slika 14). To je po naši oceni posledica zmanjšanja deleža Slovenije v svetovni končni potrošnji. Slednji se je, podobno kot njen delež v svetovnem uvozu dodane vrednosti, med letoma 2000 in 2008 povečal, ter nato v obdobju 2008–2014 upadel pod raven iz leta 2000. Delež domačih izdelkov v končni potrošnji Slovenije se med tem v obdobju 2000–2014 ni povečal.

⁸ Delež države v svetovnem izvozu dodane vrednosti je kot merilo njene mednarodne konkurenčnosti uporaben predvsem v dinamičnem smislu. Mišljeno je torej gibanje deleža države v svetovnem izvozu dodane vrednosti kot merilo razvoja njene konkurenčnosti v času.

⁹ Glej poglavji 3 in 4.

Slika 13: Delež Slovenije v svetovnem bruto izvozu in svetovnem izvozu dodane vrednosti, 2000–2014, v %

Vir: WIOD, lastni preračuni.

Slika 14: Delež Slovenije v svetovnem bruto uvozu in svetovnem uvozu dodane vrednosti, 2000–2014, v %

Vir: WIOD, lastni preračuni.

Tabela 1 in Tabela 2 prikazujeta gibanje tržnih deležev Slovenije in preostalih članic EU v skupnem izvozu dodane vrednosti EU ter v izvozu dodane vrednosti EU v tretje države. Iz Tabele 1 je razvidno, da se je tržni delež Slovenije v skupnem izvozu dodane vrednosti EU v obdobju 2000–2014 povečal za 62%. Višjo rast deleža so dosegle Baltske države, Bolgarija, Romunija, Slovaška, Poljska in Češka, medtem ko je Madžarska dosegla nižjo rast. Nordijske države ter Italija, Francija, Velika Britanija in Belgija so po drugi strani doživele upad svojih deležev, kar gre pripisati predvsem integraciji novih članic v EU.

Tabela 1: Deleži držav članic EU v skupnem izvozu dodane vrednosti EU, 2000–2014, v %

	2000	2004	2007	2009	2012	2014	Rast deleža, 2000–2014, v %
EU, skupaj	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	N/A
Bolgarija	0,05	0,13	0,24	0,30	0,38	0,39	673,0
Slovaška	0,23	0,44	0,66	0,70	0,84	0,84	265,0
Litva	0,13	0,22	0,28	0,30	0,42	0,43	236,2
Estonija	0,07	0,12	0,17	0,16	0,20	0,21	204,9
Romunija	0,44	0,57	0,79	0,89	0,97	1,16	164,4
Latvija	0,08	0,11	0,17	0,18	0,21	0,21	160,7
Poljska	1,70	1,92	2,47	2,93	3,30	3,55	109,3
Češka	0,96	1,25	1,57	1,77	1,78	1,74	80,8
Slovenija	0,24	0,33	0,39	0,40	0,37	0,39	62,0
Madžarska	0,71	0,96	1,12	1,14	1,08	1,10	54,9
Malta	0,07	0,07	0,08	0,09	0,09	0,10	43,9
Luksemburg	0,60	0,61	0,72	0,77	0,78	0,83	38,5
Portugalska	0,78	0,91	0,98	1,02	0,98	1,04	32,3
Ciper	0,11	0,15	0,15	0,17	0,15	0,14	23,1
Hrvaška	0,28	0,34	0,34	0,39	0,34	0,34	22,1
Irska	2,44	2,85	2,79	3,00	2,75	2,78	14,2
Grčija	0,73	0,95	1,01	1,01	0,78	0,79	9,4
Nemčija	22,8	24,2	24,6	24,1	24,5	24,6	7,7
Nizozemska	7,16	6,89	6,78	7,39	6,99	7,49	4,6
Avstrija	2,69	2,71	2,82	2,90	2,84	2,79	3,8
Španija	5,38	5,63	5,60	5,99	5,54	5,50	2,1
Belgija	4,42	4,37	4,06	4,29	4,21	4,17	-5,4
Danska	2,44	2,29	2,22	2,30	2,26	2,20	-10,1
Švedska	4,05	3,80	3,70	3,35	3,67	3,47	-14,4
Italija	10,7	10,2	9,77	9,06	9,04	8,91	-16,4
Francija	13,5	12,4	11,4	11,7	11,3	11,1	-18,1
Velika Britanija	15,3	13,7	13,4	12,1	12,8	12,4	-18,8
Finska	1,92	1,78	1,77	1,64	1,39	1,33	-30,7

Vir: WIOD, lastni preračuni.

Opomba: Države so razvrščene glede na rast deleža v skupnem izvozu dodane vrednosti EU, v obdobju 2000–2014, od države z največjo rastjo do države z najmanjšo rastjo.

Tabela 2: Deleži držav članic EU v skupnem izvozu dodane vrednosti EU v države izven EU, 2000–2014, v %

	2000	2004	2007	2009	2012	2014	Rast deleža, 2000–2014, v %
EU, skupaj	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	N/A
Bolgarija	0,06	0,10	0,24	0,31	0,37	0,38	489,8
Slovaška	0,16	0,25	0,44	0,49	0,58	0,62	283,6
Litva	0,14	0,22	0,30	0,35	0,43	0,48	235,0
Estonija	0,07	0,09	0,15	0,15	0,18	0,20	198,4
Romunija	0,42	0,48	0,73	0,83	0,82	1,00	139,7
Latvija	0,09	0,11	0,18	0,19	0,20	0,21	140,8
Poljska	1,31	1,28	1,71	1,93	2,39	2,48	89,4
Češka	0,77	0,66	0,95	1,08	1,23	1,17	52,3
Slovenija	0,16	0,22	0,30	0,32	0,29	0,30	83,7
Madžarska	0,63	0,73	0,78	0,78	0,76	0,78	24,1
Malta	0,05	0,06	0,06	0,05	0,06	0,07	26,1
Luksemburg	0,76	0,53	0,65	0,68	0,74	0,85	11,3
Portugalska	0,64	0,71	0,87	1,01	0,99	1,10	72,1
Ciper	0,14	0,17	0,14	0,16	0,15	0,16	8,2
Hrvaška	0,39	0,35	0,35	0,39	0,35	0,35	-9,8
Irska	2,59	3,17	3,07	3,27	3,01	3,02	16,9
Grčija	1,04	1,12	1,43	1,46	1,05	1,09	4,9
Nemčija	23,3	24,9	25,4	24,9	25,7	25,6	9,9
Nizozemska	5,90	6,31	6,14	6,77	6,19	6,27	6,2
Avstrija	2,07	2,14	2,37	2,42	2,52	2,41	16,3
Španija	4,37	4,60	4,75	5,03	4,88	5,23	19,9
Belgija	3,38	3,11	3,12	3,58	3,59	3,61	6,8
Danska	2,52	2,57	2,34	2,42	2,30	2,26	-10,3
Švedska	4,66	4,29	4,23	3,70	4,01	3,80	-18,5
Italija	10,7	10,2	9,68	9,00	8,95	8,88	-17,3
Francija	13,1	12,7	11,2	12,2	11,5	11,1	-15,2
Velika Britanija	18,7	17,0	16,3	14,6	15,2	15,2	-18,6
Finska	1,93	1,95	2,07	1,93	1,57	1,44	-25,5

Vir: WIOD, lastni preračuni.

Opomba: Države so razvrščene glede na rast deleža v skupnem izvozu dodane vrednosti EU, v obdobju 2000–2014, od države z največjo rastjo do države z najmanjšo rastjo.

Podatki v Tabeli 3 kažejo, da so vse države, ki so imele v obdobju 2000–2014 hitrejšo rast deleža v skupnem izvozu dodane vrednosti EU kot Slovenija, leta 2000 dosegale precej nižje ravni izvoza dodane vrednosti na prebivalca. Hkrati pa je Slovenija po višini izvoza dodane vrednosti na prebivalca dosegala le 51 % povprečja EU. Kljub temu, da je v obdobju 2000–2014 prišlo do določene stopnje konvergence, omenjena skupina novih članic EU v letu 2014 še ni dosegla ravni izvoza dodane vrednosti na prebivalca Slovenije, kot tudi Slovenija ni dosegla povprečja EU.

Tabela 3: Izvoz dodane vrednosti na prebivalca, izbrane države EU, 2000 in 2014

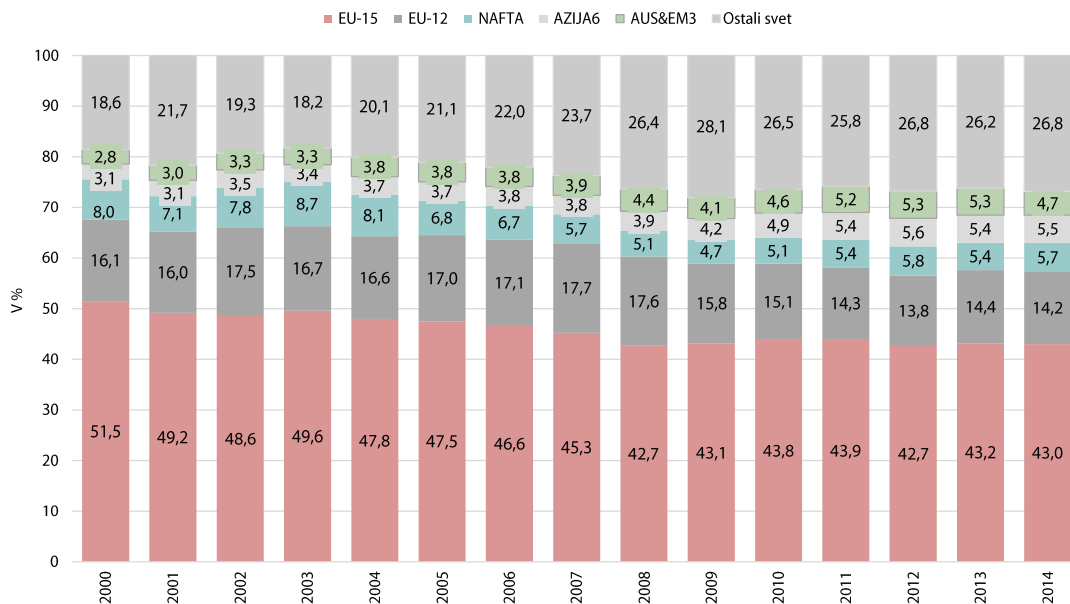
	2000		2014	
	Izvoz DV na prebivalca, v evrih	Izvoz DV na prebivalca, v % povprečja EU	Izvoz DV na prebivalca, v evrih	Izvoz DV na prebivalca, v % povprečja EU
Bolgarija	124,1	2,6	1871,0	21,5
Romunija	389,1	8,2	1998,2	22,9
Latvija	677,7	14,2	3627,3	41,7
Litva	722,7	15,2	5001,4	57,4
Slovaška	852,4	17,9	5351,4	61,5
Poljska	886,7	18,6	3222,2	37,0
Estonija	976,3	20,5	5469,2	62,8
Češka	1867,9	39,2	5697,9	65,4
Slovenija	2430,1	51,0	6552,7	75,3

Vir: WIOD, ECB, lastni preračuni.

Opomba: Države so razvrščene glede na izvoz dodane vrednosti na prebivalca v letu 2000.

5.3 Najpomembnejši uvozni in izvozni trgi za Slovenijo z vidika dodane vrednosti

Naslednje vprašanje, ki sledi, je, kje se potroši dodana vrednost, ki jo Slovenija izvozi in od kod izhaja dodana vrednost, ki jo Slovenija uvozi. Leta 2014 je bilo približno 57 % dodane vrednosti, ki jo je Slovenija izvozila, potrošene v državah EU. Od tega je večino, tri četrtine, izvozila v stare članice EU. Zaključimo lahko torej, da so trgi EU za izvoz dodane vrednosti Slovenije daleč najpomembnejši. A če pogledamo razvoj geografske strukture slovenskega izvoza dodane vrednosti v času, vidimo, da se je delež tako novih kot starih članic EU v njem v obdobju 2000–2014 zmanjšal. Delež novih članic se je zmanjšal za 1,9 o.t., delež starih članic EU pa za 8,5 o.t., skupaj torej za 10,4 o.t. Drugi najpomembnejši trg za slovenski izvoz dodane vrednosti predstavljajo države podpisnice NAFTA. Njihov delež znaša 5,7 %, k čemur ZDA prispevajo 4,5 o.t. Kot lahko razberemo iz Slike 15, se je tudi njihov delež od leta 2000 zmanjšal in sicer za 2,3 o.t.

Slika 15: Struktura izvoza dodane vrednosti Slovenije po regijah in skupinah držav, 2000–2014, v %

Vir: WIOD, lastni preračuni.

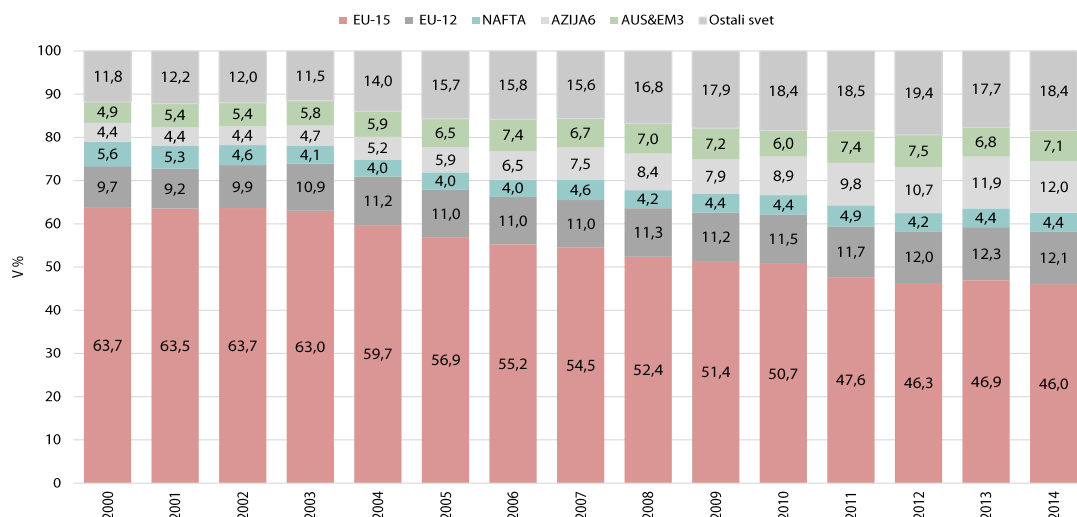
Zelo blizu državam podpisnicam NAFTA je po deležu v slovenskem izvozu dodane vrednosti tudi skupina držav AZIJA6, ki zajema Japonsko, Kitajsko, Indonezijo, Indijo, Južno Korejo in Tajvan. Njihov delež je v letu 2014 znašal 5,5 % (k temu 2,9 o.t. prispeva Kitajska), kar je za 2,4 o.t. več kot leta 2000. K rasti deleža je največ prispevala Kitajska.

Malenkost manjši delež je imela v slovenskem izvozu dodane vrednosti skupina držav AUS&EM3, in sicer 4,7 %. Skupina zajema Avstralijo, Rusijo, Brazilijo in Turčijo, njen delež pa se je v obdobju 2000–2014 povečal za 1,9 o.t. Precej se je v preučevanem obdobju povečal tudi delež rezidualne skupine držav ostali svet.

Na prvi pogled je morda presenetljivo, da se je delež izvoza slovenske dodane vrednosti, ki se potroši v državah EU, v obdobju 2000–2014 zmanjšal, saj je Slovenija v tem času postala članica EU. Vendar pa je treba opozoriti, da se je kljub zmanjšanju deleža EU v slovenskem izvozu dodane vrednosti, absolutni obseg izvoza dodane vrednosti v stare članice EU povečal za 133,7 %, izvoz v nove članice pa za 147,7 %. Zmanjšanje relativnega pomena EU z vidika izvoza slovenske dodane vrednosti je tako posledica primerjalno večjih stopenj rasti izvoza dodane vrednosti v skupini držav AZIJA6 in AUS&EM3 ter v rezidualno skupino držav ostali svet.

Podobno kot pri izvozu, imajo tudi pri geografski strukturi uvoza tuje dodane vrednosti v Slovenijo najpomembnejšo vlogo države članice EU. Leta 2014 je uvoz dodane vrednosti iz EU predstavljal 58,1 % slovenskega uvoza dodane vrednosti. Od tega je skoraj 80 % znašal uvoz iz starih članic EU. Vendar pa se je relativni pomen EU kot celote z vidika uvoza dodane vrednosti v obdobju 2000–2014 zmanjšal še bolj kot v primeru izvoza dodane vrednosti. Delež EU v slovenskem uvozu dodane vrednosti se je namreč v tem obdobju zmanjšal za 15,3 o.t. Ob tem je zanimivo, da se je zmanjšal le delež starih članic EU, medtem ko se je delež novih članic celo nekoliko povečal. Kljub vsemu je spet treba poudariti, da se absolutni obseg uvoza dodane vrednosti iz starih članic EU v tem obdobju ni zmanjšal, je pa dosegel precej skromno rast v primerjavi z drugimi skupinami držav. V obdobju 2000–2014 se je nekoliko zmanjšal tudi delež držav podpisnic NAFTA, ki je leta 2014 znašal 4,4 % slovenskega uvoza dodane vrednosti. V nasprotju s tem je delež skupine držav AZIJA6 v obdobju 2000–2014 doživel skokovito rast, in sicer predvsem na račun velikega povečanja uvoza dodane vrednosti iz Kitajske. Nekoliko se je povečala tudi relativna teža skupine držav poimenovane AUS&EM3, kjer je rast deleža v največji meri poganjal uvoz dodane vrednosti iz Turčije. Povzamemo lahko torej, da je upadanje relativnega pomena EU za slovenski izvoz dodane vrednosti kot tudi za uvoz dodane vrednosti, posledica hitrejše rasti slovenske trgovine z dodano vrednostjo z nekaterimi drugimi skupinami držav. Pri tem še posebej v primeru slovenskega uvoza dodane vrednosti izstopa naraščajoča vloga Kitajske kot hitro rastočega in v svetovnem merilu vse pomembnejšega gospodarstva.

Slika 16: Struktura uvoza dodane vrednosti v Slovenijo po regijah in skupinah držav izvora, 2000–2014, v %

Vir: WIOD, lastni preračuni.

Tabela 4 prikazuje države, ki so z vidika izvoza za Slovenijo najpomembnejše. Največje deleže imajo tako v bruto izvozu, kot tudi v izvozu dodane vrednosti, Nemčija, Italija in Avstrija. Primerjava seznamov najpomembnejših partneric z vidika bruto izvoza ter z vidika izvoza dodane vrednosti pokaže, da ima velikost partnerskega gospodarstva kot klasični gravitacijski dejavnik, v primeru Slovenije večji vpliv ko gre

za izvoz dodane vrednosti. Najpomembnejše partnerice Slovenije z vidika bruto izvoza so namreč vse brez izjeme kontinentalne evropske države, medtem ko so na seznamu najpomembnejših partneric z vidika izvoza dodane vrednosti tudi nekatera velika, a bolj oddaljena gospodarstva kot so ZDA, Kitajska, Rusija ter do neke mere Velika Britanija. Slovenija torej direktno največ izvažata v bližnje države, a preko proizvodnih verig pri nas ustvarjena dodana vrednost v pomembnem obsegu doseže tudi bolj oddaljene velike svetovne trge. Pomen slednjih tako tradicionalna izvozna statistika podcenjuje.

Tabela 4: Najpomembnejši izvozni trgi Slovenije, 2014

	Bruto izvoz				Izvoz DV		
	Izvoz, v mio evrih	Delež, v %	Povprečna letna rast izvoza, v %, 2000–2014		Izvoz DV, v mio evrih	Delež, v %	Povprečna letna rast izvoza DV, v %, 2000–2014
Skupaj	23.193,4	100,0	8,2	Skupaj	13.505,7	100,0	7,6
Nemčija	4.428,5	19,1	6,3	Nemčija	1.821,5	13,5	4,6
Italija	2.427,6	10,5	7,0	Italija	1.074,0	8,0	5,9
Avstrija	1.981,3	8,5	9,3	Avstrija	738,8	5,5	7,9
Hrvaška	1.281,0	5,5	5,0	Francija	692,5	5,1	6,3
Francija	1.173,8	5,1	5,8	ZDA	604,8	4,5	4,2
Madžarska	686,5	3,0	11,5	Hrvaška	577,3	4,3	3,6
Poljska	640,2	2,8	7,3	V. Britanija	406,6	3,0	7,2
Belgija	468,9	2,0	14,2	Kitajska	395,2	2,9	18,7
Češka	462,2	2,0	10,1	Poljska	383,1	2,8	6,2
Švica	448,0	1,9	11,8	Rusija	312,5	2,3	13,7

Vir: WIOD, ECB, lastni preračuni.

Omenjeno je mnogo manj opazno v primeru bruto uvoza (Tabela 5), kjer so med najpomembnejšimi partnericami Slovenije Kitajska, Južna Koreja in Turčija. Podobno kot pri izvozu so tudi pri bruto uvozu tri najpomembnejše trgovinske partnerice Slovenije Nemčija, Italija in Avstrija, medtem ko je pri uvozu dodane vrednosti Avstrijo prehitela Kitajska.

Tabela 5: Najpomembnejše uvozne partnerice Slovenije, 2014

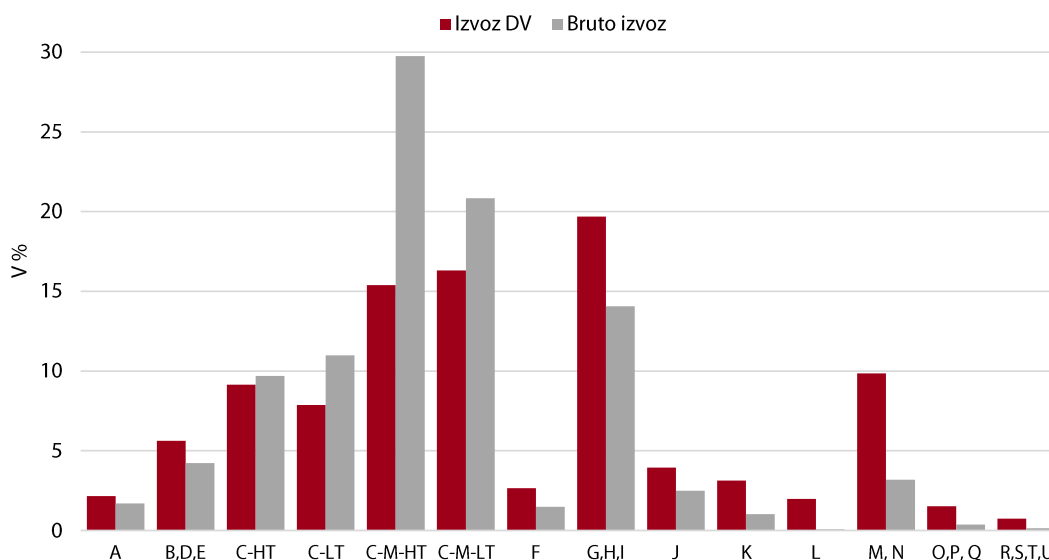
	Bruto uvoz				Uvoz DV		
	Uvoz, v mio evrih	Delež, v %	Povprečna letna rast uvoza, v %, 2000–2014		Uvoz, v mio evrih	Delež, v %	Povprečna letna rast uvoza, v %, 2000–2014
Skupaj	21.540,7	100,0	5,1	Skupaj	12.265,8	100,0	3,4
Nemčija	3.511,1	16,3	3,6	Nemčija	1.886,7	15,4	1,7
Italija	2.846,9	13,2	2,8	Italija	1.192,9	9,7	0,6
Avstrija	2.090,4	9,7	3,9	Kitajska	878,7	7,2	20,8
Hrvaška	1.097,1	5,1	5,0	Avstrija	770,7	6,3	1,0
Kitajska	10.30,6	4,8	24,8	Francija	456,3	3,7	-2,0
Francija	740,0	3,4	-2,2	ZDA	448,7	3,7	1,3
Koreja	689,4	3,2	19,6	Hrvaška	434,6	3,5	3,7
Madžarska	670,3	3,1	6,2	Turčija	355,2	2,9	12,0
Turčija	619,5	2,9	15,5	Poljska	311,1	2,5	6,8
Poljska	584,3	2,7	8,6	Nizozemska	305,8	2,5	3,6

Vir: WIOD, ECB, lastni preračuni.

5.4 Struktura slovenskega izvoza dodane vrednosti po panožnih skupinah

V tem poglavju se osredotočamo na izvozno strukturo Slovenije. Slika 17 prikazuje strukturi bruto izvoza in izvoza dodane vrednosti po širše opredeljenih panogah (panožnih skupinah). Kot omenjata Stehrer in Stöllinger (2013), je pričakovati, da bo delež predelovalnih dejavnosti v bruto izvozu večji kot njihov delež v izvozu dodane vrednosti ter obratno za storitve. Razlog za to je v tem, da je trgovina z vmesnimi proizvodi veliko pomembnejša za predelovalne dejavnosti kot za storitvene dejavnosti. Ta vzorec je jasno razviden tudi iz Slike 17. Pri predelovalnih dejavnostih delež v bruto izvozu najbolj presega delež v izvozu dodane vrednosti pri srednje-visoko tehnoloških predelovalnih dejavnostih, ter najmanj pri visoko tehnoloških predelovalnih dejavnostih. Pri storitvah pa, nasprotno, delež v celotnem izvozu dodane vrednosti najbolj presega delež v bruto izvozu v panogi M,N, ki zajema strokovne, znanstvene in tehnične dejavnosti ter druge raznovrstne poslovne dejavnosti.

Slika 17: Slovenski bruto izvoz in izvoz dodane vrednosti po širše opredeljenih panogah,¹ v deležih celotnega izvoza 2014, v %

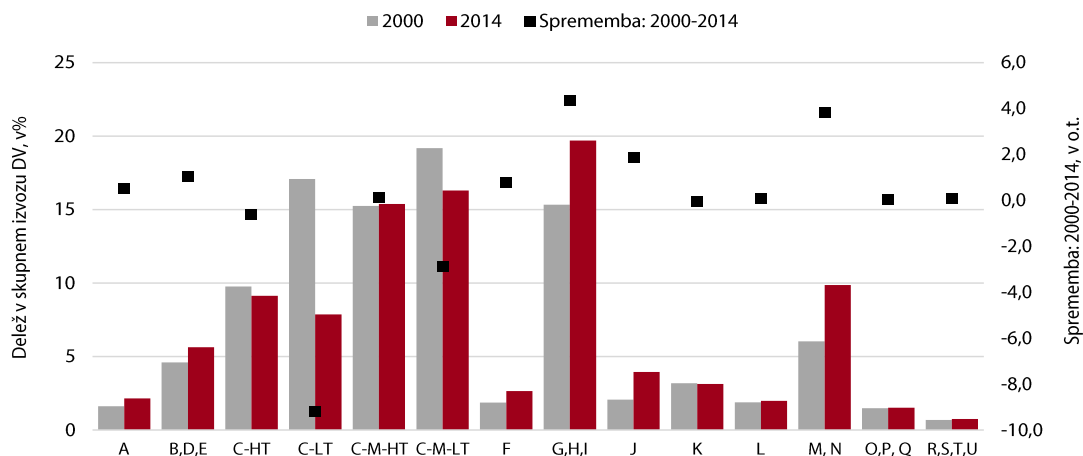

Vir: WIOD, lastni preračuni.

Opomba: ¹Panožne skupine so opredeljene na naslednji način: A– Kmetijstvo, gozdarstvo in ribištvo, B, D, E– Rudarstvo; oskrba z električno energijo, plinom in paro; oskrba z vodo; ravnanje z odpadki in odpadki; saniranje okolja, C-H, T– Visoko tehnološke predelovalne dejavnosti, C-L,T– Nizko tehnološke predelovalne dejavnosti, C-M-H, T– Srednje-visoko tehnološke predelovalne dejavnosti, C-M-L,T–Srednje-nizko tehnološke predelovalne dejavnosti, F– Gradbeništvo, G, H, I–Trgovina; promet in skladiščenje; gostinstvo, J–Informacijske in komunikacijske dejavnosti, K–Finančne in zavarovalniške dejavnosti, L–Poslovanje z nepremičninami, M, N–Strokovne, znanstvene in tehnične dejavnosti; druge raznovrstne poslovne dejavnosti, O, P, Q–Dejavnost javne uprave in obrambe; dejavnost obvezne socialne varnosti; izobraževanje; zdravstvo in socialno varstvo, R, S, T, U–Ostale storitve.

V nadaljevanju je prikazana sprememba strukture izvoza dodane vrednosti Slovenije v obdobju 2000–2014. Kot je razvidno iz Slike 18, se je v preučevanem obdobju precej zmanjšal pomen nizko in srednje-nizko tehnoloških predelovalnih dejavnosti, medtem ko so bili deleži visoko in srednje-visoko tehnoloških predelovalnih dejavnosti v celotnem slovenskem izvozu dodane vrednosti dokaj stabilni (delež srednje-visoko predelovalnih dejavnosti se je celo malenkostno povečal). Na strani storitev, ki so pridobile na pomembnosti, se je delež v celotnem izvozu dodane vrednosti najbolj povečal v primeru panoge G,H,I, ki vključuje trgovino, promet in skladiščenje ter gostinstvo, v panogi MN, ki vključuje strokovne, znanstvene in tehnične dejavnosti ter druge raznovrstne poslovne dejavnosti, kot tudi v panogi J, ki zajema informacijske in komunikacijske dejavnosti. V splošnem lahko torej ugotovimo, da se je v preučevanem obdobju tehnica nagnila v korist panog z višjo dodano vrednostjo.

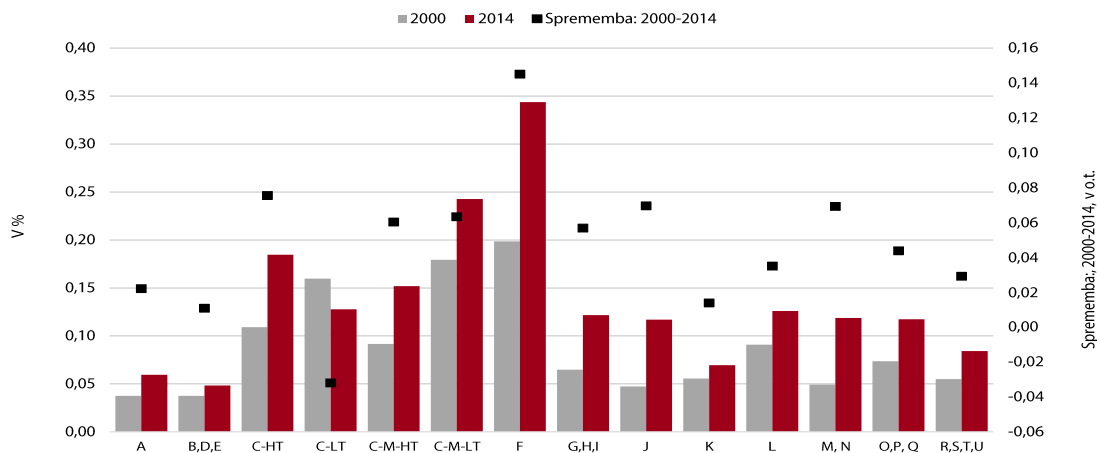
Slika 18: Struktura izvoza dodane vrednosti Slovenije v %, 2000 in 2014 (leva os), in sprememba deležev v o.t., 2000-2014 (desna os), po širše opredeljenih panogah¹

Vir: WIOD, lastni preračuni.

Opomba: ¹Panožne skupine so opredeljene na naslednji način: A– Kmetijstvo, gozdarstvo in ribištvo, B, D, E– Rudarstvo; oskrba z električno energijo, plinom in paro; oskrba z vodo; ravnanje z odpadki in odpadki; saniranje okolja, C-H, T– Visoko tehnološke predelovalne dejavnosti, C-L, T– Nizko tehnološke predelovalne dejavnosti, C-M-H, T– Srednje-visoko tehnološke predelovalne dejavnosti, C-M-L,T–Srednje-nizko tehnološke predelovalne dejavnosti, F– Gradbeništvo, G, H, I– Trgovina; promet in skladiščenje; gostinstvo, J–Informacijske in komunikacijske dejavnosti, K–Finančne in zavarovalniške dejavnosti, L–Poslovanje z nepremičninami, M, N–Strokovne, znanstvene in tehnične dejavnosti; druge raznovrstne poslovne dejavnosti, O, P, Q–Dejavnost javne uprave in obrambe; dejavnost obvezne socialne varnosti; izobraževanje; zdravstvo in socialno varstvo, R, S, T, U–Ostale storitve.

Slika 19: Deleži Slovenije v svetovnem izvozu dodane vrednosti, po širše opredeljenih panogah¹, 2000 in 2014 (v %) (leva os) in sprememba 2000–2014 (v o.t.) (desna os)

Vir:

WIOD, lastni preračuni.

Opomba: ¹Panožne skupine so opredeljene na naslednji način: A– Kmetijstvo, gozdarstvo in ribištvo, B, D, E– Rudarstvo; oskrba z električno energijo, plinom in paro; oskrba z vodo; ravnanje z odpadki in odpadki; saniranje okolja, C-H, T– Visoko tehnološke predelovalne dejavnosti, C-L, T– Nizko tehnološke predelovalne dejavnosti, C-M-H, T– Srednje-visoko tehnološke predelovalne dejavnosti, C-M-L,T–Srednje-nizko tehnološke predelovalne dejavnosti, F– Gradbeništvo, G, H, I– Trgovina; promet in skladiščenje; gostinstvo, J–Informacijske in komunikacijske dejavnosti, K–Finančne in zavarovalniške dejavnosti, L–Poslovanje z nepremičninami, M, N–Strokovne, znanstvene in tehnične dejavnosti; druge raznovrstne poslovne dejavnosti, O, P, Q–Dejavnost javne uprave in obrambe; dejavnost obvezne socialne varnosti; izobraževanje; zdravstvo in socialno varstvo, R, S, T, U–Ostale storitve.

Da bi dobili občutek, kakšen je pomen posameznih (širše opredeljenih) panog slovenskega gospodarstva v svetovnem merilu, pogledajmo še, kako veliki so deleži domačih panog v svetovnem izvozu dodane vrednosti (Slika 19). Ugotovimo lahko, da se je v obdobju 2000–2014 delež v svetovnem izvozu dodane vrednosti povečal za vse slovenske panoge, z izjemo nizko tehnoloških predelovalnih dejavnosti. Med storitvenimi dejavnostmi se je delež najbolj okrepil pri gradbeništvu, panogi J, ki označuje informacijske in komunikacijske dejavnosti ter panogi M,N, ki zajema strokovne, znanstvene in tehnične dejavnosti ter druge raznovrstne poslovne dejavnosti. Pri predelovalnih dejavnostih je največjo rast deleža zabeležila

skupina visoko tehnoloških predelovalnih dejavnosti. Leta 2014 je imela tako Slovenija največji delež v svetovnem izvozu dodane vrednosti v gradbeništvu ter predelovalnih dejavnostih. Pri slednjih so imele najvišje deleže v svetovnem izvozu dodane vrednosti srednje-nizko tehnološke predelovalne dejavnosti, sledile pa so jim visoko tehnološke predelovalne dejavnosti.+

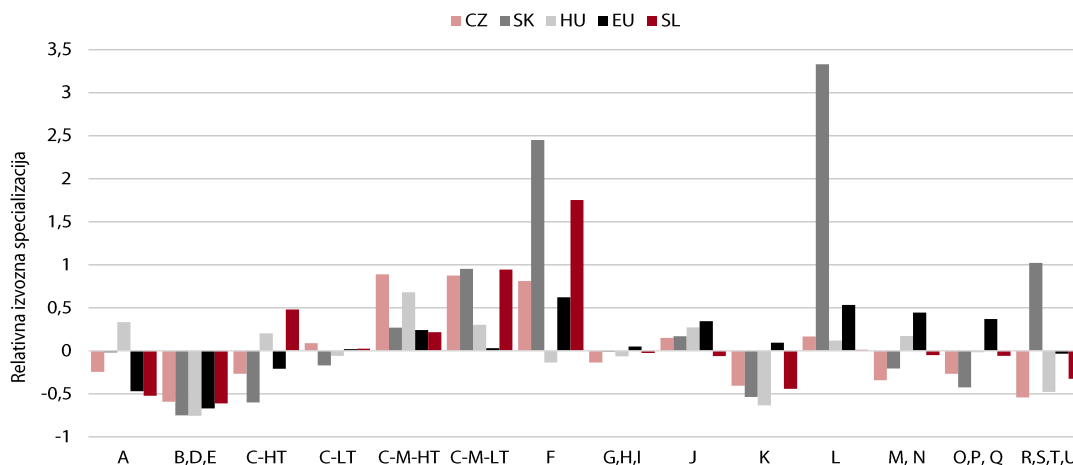
Zgoraj prikazano analizo lahko razširimo z vključitvijo mednarodne primerjave. V ta namen izračunamo kazalnik relativne izvozne specializacije. Stehrer in Stöllinger (2013) ga definirata kot:

$$RXS_i^c = \frac{\frac{VAX_i^c}{\sum_{c=1}^n VAX_i^c} - \frac{\sum_{i=1}^k VAX_i^c}{\sum_{i=1}^k \sum_{c=1}^n VAX_i^c}}{\frac{\sum_{i=1}^k VAX_i^c}{\sum_{i=1}^k \sum_{c=1}^n VAX_i^c}} \quad (6)$$

kjer VAX_i^c predstavlja izvoz dodane vrednosti panoge i v državi c , medtem ko indeks c označuje države, indeks i pa panoge.

Kot je nakazano že v samem imenu, predstavlja kazalnik relativno merilo izvozne specializacije ter je kot tak uporaben za mednarodno primerjavo. V primeru, da je kazalnik za posamezno panogo večji od nič, to pomeni, da je tržni delež domače panoge v svetovnem izvozu dodane vrednosti te panoge večji od tržnega deleža celotnega domačega gospodarstva v agregatnem svetovnem izvozu dodane vrednosti. Slika 20 prikazuje relativno izvozno specializacijo Slovenije, Češke, Slovaške, Madžarske in EU kot celote. Opazimo lahko, da so tržni deleži v svetovnem izvozu dodane vrednosti v primeru panoge A, ki vključuje kmetijstvo, gozdarstvo in ribištvo, za vse države z izjemo Madžarske manjši od agregatnih. Podobno velja za panožno skupino B,D,E, ki zajema rudarstvo, oskrbo z električno energijo, plinom in paro, oskrbo z vodo, ravnanje z odpadki in saniranje okolja. Svetovni tržni deleži tega sektorja so namreč od agregatnih manjši v vseh izbranih državah. Tržni deleži sektorja K, ki predstavlja finančne in zavarovalniške dejavnosti pa so od agregatnih nižji v vseh štirih državah Vzhodne in Srednje Evrope, medtem ko to ne velja za EU kot celoto.

Slika 20: Relativna izvozna specializacija¹ izbranih držav, po širše opredeljenih panogah², izvoz dodane vrednosti, 2014

Vir: WIOD, lastni preračuni.

Opombi: ¹ Razlika med deležem v svetovnem izvozu dodane vrednosti na ravni sektorja in deležem v svetovnem izvozu dodane vrednosti na ravni celotnega gospodarstva, ulomljeno z deležem v svetovnem izvozu dodane vrednosti na ravni celotnega gospodarstva. Vrednosti, večje od 0 pomenijo da je država v dotični panogi relativno izvozno specializirana. ²Panožne skupine so opredeljene na naslednji način: A– Kmetijstvo, gozdarstvo in ribištvo, B, D, E– Rudarstvo; oskrba z električno energijo, plinom in paro; oskrba z vodo; ravnanje z odpadki in saniranje okolja, C-H, T– Visoko tehnološke predelovalne dejavnosti, C-L, T– Nizko tehnološke predelovalne dejavnosti, C-M-H, T– Srednje-visoko tehnološke predelovalne dejavnosti, C-M-L,T–Srednje-nizko tehnološke predelovalne dejavnosti, F– Gradbeništvu, G, H, I– Trgovina; promet in skladiščenje; gostinstvo, J–Informacijske in komunikacijske dejavnosti, K–Finančne in zavarovalniške dejavnosti, L–Poslovanje z nepremičninami, M, N–Strokovne, znanstvene in tehnične dejavnosti; druge raznovrstne poslovne dejavnosti, O, P, Q–Dejavnost javne uprave in obrambe; dejavnost obvezne socialne varnosti; izobraževanje; zdravstvo in socialno varstvo, R, S, T, U–Ostale storitve.

Slovenija ima v primerjavi z drugimi državami precej izraženo relativno izvozno specializacijo v gradbeništvu. V tem sektorju ima višjo relativno izvozno specializacijo le Slovaška. Dokaj visoko relativno izvozno specializacijo ima Slovenija tudi v srednje-nizko tehnoloških predelovalnih dejavnostih. Ta je sicer primerljiva s Slovaško in Češko, medtem ko je relativna izvozna specializacija Madžarske v tem sektorju precej nižja. Slednje v še večji meri velja za EU kot celoto. V sektorju visokotehnoloških predelovalnih dejavnosti Slovenija po drugi strani dosega najvišjo relativno izvozno specializacijo med prikazanimi državami. Manj obetavna pa je za Slovenijo situacija v informacijskih in komunikacijskih dejavnostih, kjer ima med obravnavanimi državami le slovenska relativna izvozna specializacija negativen predznak. Kljub vsemu pa je pozitivno dejstvo, da se je delež teh dejavnosti v svetovnem izvozu dodane vrednosti v obdobju 2000–2014 povečal za skoraj 60 %.

5.5 Bilateralne trgovinske bilance Slovenije z drugimi državami na podlagi trgovine z dodano vrednostjo

Teorija na področju trgovine z dodano vrednostjo pravi, da je agregatni presežek oziroma primanjkljaj posamezne države v trgovini z dodano vrednostjo enak presežku oziroma primanjkljaju v njeni bruto trgovini. To pa ne drži za bilateralne bilance. Razlike med neto bilateralnimi bilancami na podlagi bruto trgovinskih tokov in neto bilateralnimi bilancami na podlagi tokov dodane vrednosti izhajajo iz dejstva, da lahko posamezna država z drugo državo trguje le preko tretje države in ne direktno. Tovrstna oblika trgovine ni zajeta v bruto bilateralnih trgovinskih tokovih med dvema državama, je pa upoštevana v bilateralnih tokovih dodane vrednosti (Stehrer in Stöllinger, 2013). Na podlagi bruto izvoznih tokov, ki so prikazani v Tabeli 4, tako pridemo do zaključka, da Velika Britanija ne spada med deset najpomembnejših izvoznih partneric Slovenije (zaseda sicer 11. mesto). A slika se spremeni, če pogledamo drugi del Tabele 4 (poglavje 5.3), ki prikazuje izvoz dodane vrednosti. Tam je Velika Britanija sedma najpomembnejša trgovinska partnerica Slovenije, takoj za Hrvaško. Na podlagi bruto trgovinskih tokov lahko torej podcenimo vlogo Velike Britanije v slovenskem izvozu, saj Slovenija v Veliko Britanijo delno izvažajo preko tretjih držav. V luči aktualnih dogodkov bi lahko zaključili tudi, da bo učinek Brexita na slovenski izvoz nekoliko večji kot bi lahko sklepali na podlagi bruto trgovinskih tokov.

Formula uporabljena za izračun neto bilateralne trgovine z dodano vrednostjo države r z državo s , v tej študiji, je naslednja (Stehrer in Stöllinger, 2013):

$$NVAX^{rs} = VAX^{rs} - VAM^{rs} \quad (6)$$

kjer $NVAX^{rs}$ označuje neto bilateralno trgovino z dodano vrednostjo države r z državo s , oziroma neto izvoz dodane vrednosti države r v državo s , VAX^{rs} predstavlja izvoz dodane vrednosti države r v državo s , VAM^{rs} pa predstavlja uvoz dodane vrednosti države r iz države s (oziroma izvoz dodane vrednosti države s v državo r). VAX^{rs} in VAM^{rs} sta bila izračunana s pomočjo prilagoditve formul (4) in (5) in sicer na naslednji način:

$$VAX^{rs} = v^r Lf^s \quad (7)$$

pri čemer f^s predstavlja vektor končne potrošnje države s dimenzij DPx1

ter

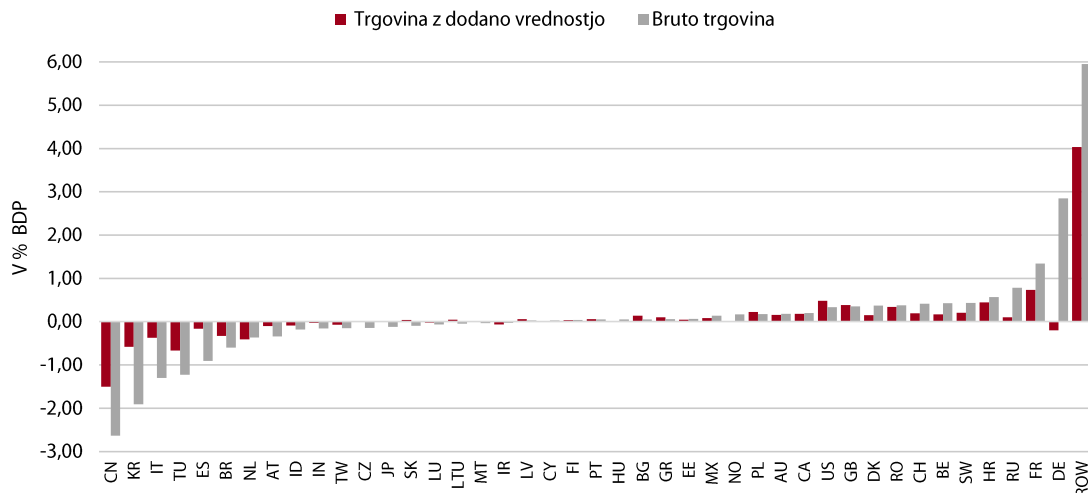
$$VAM^{rs} = v^s Lf^r \quad (8)$$

kjer f^r predstavlja vektor končne potrošnje države r dimenzij DPx1.

Na Sliki 21 je podana primerjava med bilateralnimi bilancami Slovenije na podlagi bruto trgovinskih tokov in bilateralnimi bilancami Slovenije na podlagi tokov dodane vrednosti. Neto trgovina je podana kot delež BDP.

Slovenija ima največje bruto trgovinske primanjkljaje s Kitajsko, Južno Korejo, Italijo, Turčijo ter Španijo. Če te primanjkljaje primerjamo z neto trgovino na podlagi tokov dodane vrednosti, ugotovimo, da so tako izračunani primanjkljaji precej manjši. To velja za večino držav, s katerimi ima Slovenija primanjkljaj v bruto trgovini (z izjemo Nizozemske in Irske), pri čemer se v nekaterih primerih manjši bruto primanjkljaji pokažejo celo kot majhni presežki v bilateralni trgovini z dodano vrednostjo (Češka, Slovaška, Litva). Eden bolj ekstremnih je primer Španije, kjer je trgovinski primanjkljaj Slovenije na osnovi bruto trgovinskih tokov kar 5,6-krat večji kot primanjkljaj izračunan na podlagi tokov dodane vrednosti.

Slika 21: Bilateralne bilance slovenske bruto trgovine in trgovine z dodano vrednostjo, po partnerskih državah, 2014, v % BDP

Vir: WIOD, lastni preračuni.

Podobno pa velja tudi za države, s katerimi ima Slovenija presežek v bruto zunanji trgovini. Če te presežke primerjamo z neto bilanco na podlagi tokov dodane vrednosti, praviloma ugotovimo, da so ti presežki nižji. Izjeme, kjer je presežek Slovenije v trgovini z dodano vrednostjo večji od presežka v bruto mednarodni trgovini, so Latvija, Bolgarija, Grčija, Poljska, ZDA, Velika Britanija in v zelo majhni meri Portugalska, medtem ko se precejšnji bruto-trgovinski presežek Slovenije z Nemčijo v primeru bilance na podlagi tokov dodane vrednosti spremeni v primanjkljaj.

V nadaljevanju je prikazan razvoj neto trgovine Slovenije (na osnovi bruto trgovinskih tokov in na podlagi tokov dodane vrednosti) v obdobju 2000–2014, in sicer so v Tabeli 6 prikazani izračuni za leta 2000, 2005, 2010 in 2014. Kot je omenjeno na začetku poglavja, je v teoriji agregatni presežek oziroma primanjkljaj posamezne države v trgovini z dodano vrednostjo enak presežku oziroma primanjkljaju v njeni bruto trgovini. Če pogledamo zadnjo vrstico Tabele 6, opazimo, da prihaja po posameznih letih do določenih odstopanj med agregatno neto trgovino Slovenije na podlagi bruto trgovinskih tokov in agregatno neto trgovino Slovenije na podlagi tokov dodane vrednosti. V tem delovnem zvezku, podobno kot v Stehrer-jevi študiji (2012), dodana vrednost ni definirana preprosto kot razlika med bruto proizvodom in vmesnimi dobrinami. Opredeljena je po metodologiji, ki je uporabljena v bazi WIOD, kjer so od klasično definirane dodane vrednosti odšteti tudi neto davki na proizvode ter mednarodne transportne marže. To pa vodi do omenjenih diskrepanc. V primeru, da bi bila v izračunih uporabljena klasična definicija dodane vrednosti, bi bili rezultati skladni s teorijo.

Če se osredotočimo še na bilateralne trgovinske bilance Slovenije, lahko ugotovimo, da je imela Slovenija leta 2000 trgovinski presežek v bruto menjavi samo s tremi starimi članicami EU (Dansko, Grčijo in Portugalsko), medtem ko je imela presežek v trgovini z dodano vrednostjo le z dvema starima članicama EU (Grčijo in Portugalsko). Do leta 2014 se je slika za Slovenijo precej izboljšala. Presežek v bruto menjavi je namreč imela že z devetimi od petnajstih starih članic EU, medtem ko ga je imela v trgovini z dodano

vrednostjo z osmimi. Pozitiven trend je opazen tudi pri trgovini z novimi članicami EU. V trgovini z dodano vrednostjo je imela Slovenija že leta 2000 primanjkljaj le s Ciprom, Češko, Madžarsko in Romunijo, medtem ko je imela leta 2014 z vsemi dvanajstimi presežek.

Tabela 6: Bilateralne bilance slovenske bruto trgovine in trgovine z dodano vrednostjo kot % BDP, po partnerskih državah, 2000–2014

Partnerska država	2000		2005		2010		2014	
	Bruto trgovina	Trgovina z DV	Bruto trgovina	Trgovina z DV	Bruto trgovina	Trgovina z DV	Bruto trgovina	Trgovina z DV
Skupaj	-15,75	-14,97	-5,34	-5,46	-0,94	-1,91	5,13	3,85
Avstralija	0,02	-0,03	0,13	0,07	0,07	0,03	0,18	0,16
Avstrija	-3,39	-2,15	-1,90	-1,10	-2,08	-0,98	-0,34	-0,10
Belgija	-0,36	-0,35	-0,32	-0,25	0,02	-0,07	0,43	0,17
Bolgarija	0,06	0,05	0,20	0,16	0,17	0,16	0,05	0,14
Brazilija	-0,35	-0,28	-0,31	-0,24	-0,43	-0,29	-0,60	-0,33
Kanada	-0,01	-0,06	0,03	0,00	0,09	0,07	0,20	0,18
Češka	-0,63	-0,52	-0,16	-0,15	0,08	-0,02	0,42	0,19
Kitajska	-0,17	-0,14	-0,63	-0,39	-1,75	-0,90	-2,64	-1,50
Ciper	-0,09	-0,05	0,00	0,00	0,00	0,01	0,03	0,02
Češka	-0,48	-0,17	-0,12	0,01	-0,32	-0,02	-0,15	0,02
Nemčija	-1,30	-2,66	-0,54	-2,00	1,43	-0,97	2,85	-0,20
Danska	0,01	-0,09	0,33	0,11	0,28	0,09	0,37	0,15
Španija	-0,92	-0,47	-0,54	-0,03	-0,75	-0,24	-0,91	-0,16
Estonija	0,00	0,00	0,03	0,02	0,07	0,05	0,06	0,05
Finska	-0,13	-0,13	-0,02	-0,03	-0,06	0,00	0,04	0,03
Francija	-2,53	-1,64	-0,88	-0,64	0,85	0,32	1,35	0,73
V. Britanija	-0,79	-0,75	0,22	0,02	0,50	0,17	0,36	0,38
Grčija	0,01	0,03	-0,01	0,05	0,03	0,09	0,06	0,10
Hrvaška	0,49	0,47	1,50	0,99	0,07	0,22	0,57	0,44
Madžarska	-0,73	-0,39	-0,75	-0,40	-0,15	-0,05	0,05	0,01
Indonezija	-0,17	-0,12	-0,16	-0,12	-0,22	-0,14	-0,18	-0,09
Indija	-0,01	-0,03	-0,15	-0,05	-0,22	-0,03	-0,16	-0,03
Irska	-0,20	-0,14	-0,17	-0,10	-0,28	-0,13	-0,03	-0,06
Italija	-5,19	-3,25	-3,83	-1,71	-3,16	-1,40	-1,30	-0,37
Japonska	-0,24	-0,38	-0,24	-0,26	-0,15	-0,19	-0,12	0,00
Južna Koreja	-0,23	-0,19	-0,16	-0,13	-0,53	-0,27	-1,91	-0,58
Litva	0,05	0,04	0,09	0,07	0,05	0,06	-0,04	0,05
Luksemburg	-0,07	-0,03	-0,04	-0,01	-0,05	-0,02	-0,06	-0,02

Vir: WIOD, lastni preračuni.

Izven EU je Slovenija v menjavi z Rusijo in ZDA v obdobju 2000–2014, iz primanjkljaja na podlagi tokov dodane vrednosti prešla v presežek. Pri tem se je izvoz dodane vrednosti v Rusijo povečal bistveno bolj kot skupni izvoz dodane vrednosti Slovenije, rast uvoza dodane vrednosti iz Rusije pa je bila počasnejša od rasti skupnega uvoza. V primeru ZDA je počasneje od skupnega rasel tako izvoz kot uvoz dodane vrednosti Slovenije.

Največji primanjkljaj na podlagi tokov dodane vrednosti je Slovenija leta 2014 zabeležila v menjavi s Kitajsko, in sicer v višini 1,5 % BDP. V obdobju 2000–2014 se je slednji povečal za 1,36 o.t. Kljub temu, da je slovenski izvoz dodane vrednosti na Kitajsko dosegel izjemno, 1.000-odstotno rast, je bila rast uvoza dodane vrednosti iz Kitajske še višja, 1.300-odstotna. Nekoliko se je v tem obdobju povečal tudi primanjkljaj Slovenije z Južno Korejo, in sicer z 0,19 % BDP na 0,39 % BDP. V tem primeru so bile stopnje rasti izvoza in

uvoza dodane vrednosti Slovenije nekoliko nižje. Uvoz dodane vrednosti se je povečal za 403 %, izvoz dodane vrednosti pa za 393 %.

V trgovini z ostalimi azijskimi državami, vključenimi v analizo, je Slovenija v obdobju 2000–2014 prešla iz neto primanjkljaja v trgovini z dodano vrednostjo v neto presežek ali pa se je njena bilateralna bilanca uravnotežila. Poleg tega je Slovenija povečala svoj neto presežek v trgovini z dodano vrednostjo z rezidualno skupino držav ostali svet.

6 DOHODEK IZ NASLOVA GLOBALNIH VERIG VREDNOSTI PO PANOŽNIH SKUPINAH

Ena izmed pomembnih tem v globaliziranem svetu je konkurenčnost posameznih držav. Kot tradicionalni kazalnik za spremljanje razvoja konkurenčnosti se najpogosteje uporablja delež države v svetovnem izvozu (Timmer et al., 2013). Vendar pa ta kazalnik zaradi v uvodu opisanih sprememb v naravi globalne trgovine in proizvodnje postaja vse bolj zastarel. Timmer et al. (2013) so zato razvili alternativni kazalnik za merjenje konkurenčnosti držav in ga poimenovali dohodek iz globalnih verig vrednosti¹⁰. Kazalnik nam da informacijo o tem, koliko dodane vrednosti je ustvarila posamezna država za zadovoljitev globalne končne potrošnje v določeni panogi (Stehrer in Stöllinger, 2013).

Za izračun kazalnika dohodek iz globalnih verig vrednosti, je bila uporabljena naslednja formula (Stehrer in Stöllinger, 2013):

$$GVC_k^r = v^r L f_k \quad (9)$$

kjer v^r predstavlja vektor koeficientov dodane vrednosti dimenzij $DP \times 1$, pri čemer koeficiente dodane vrednosti vseh drugih držav razen r zamenjajo ničelne vrednosti. f_k nadalje predstavlja vektor skupne končne potrošnje vseh držav, dimenzij $DP \times 1$, kjer koeficiente pri vseh drugih panogah razen pri panogi k zamenjajo ničelne vrednosti. Če za posamezno državo seštejemo dohodke iz globalnih verig vrednosti po vseh panogah, dobimo BDP države (Stehrer in Stöllinger, 2013).

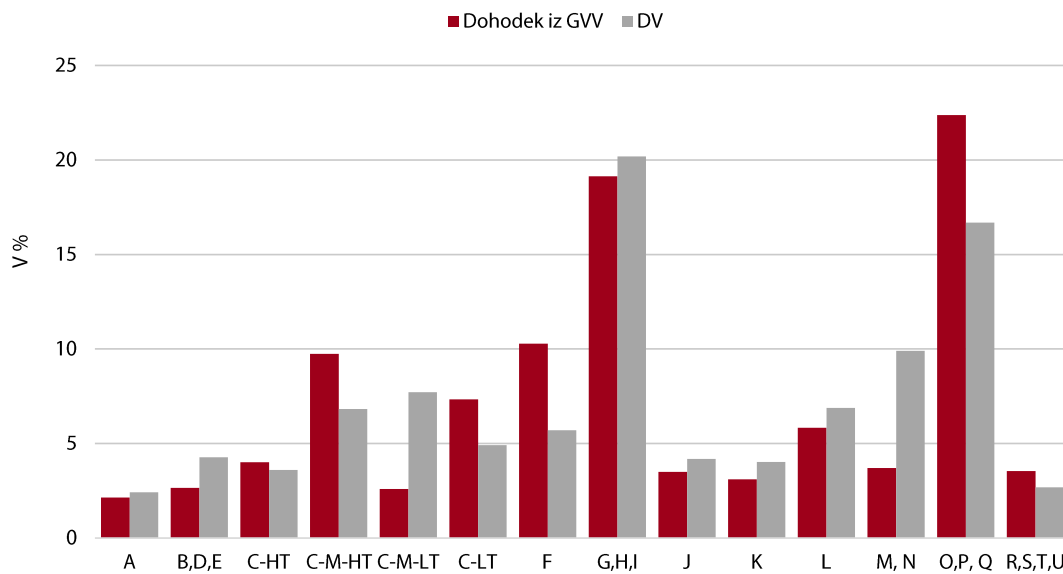
Slika 22 prikazuje strukturo BDP Slovenije glede na dohodek iz globalnih verig vrednosti in glede na dodano vrednost, ustvarjeno v posamezni panogi. Struktura BDP glede na ustvarjeno dodano vrednost nam pove, kolikšen delež slovenske dodane vrednosti je bil ustvarjen v posamezni panogi. Struktura BDP glede na dohodek iz globalnih verig vrednosti pa nam da informacijo o tem, kakšen delež slovenske dodane vrednosti je bil ustvarjen za zadovoljitev končne potrošnje v posamezni panogi.

Iz Slike 22 je razvidno, da so v visokotehnoških, srednje-visoko tehnoloških in nizko-tehnoloških predelovalnih dejavnostih deleži v dohodku iz globalnih verig vrednosti večji kot deleži v ustvarjeni dodani vrednosti. Podobno velja za dejavnost gradbeništva, dejavnosti O,P,Q, ki vključujejo dejavnost javne uprave in obrambe, obvezne socialne varnosti, izobraževanja, zdravstva in socialnega varstva, ter za dejavnosti R,S,T,U, ki zajemajo ostale storitve. Kot pojasnjujeta Stehrer in Stöllinger (2013), je takšna struktura možna, ker je v dohodek iz globalnih verig vrednosti posamezne panožne skupine vključena tudi dodana vrednost, ki je ustvarjena v drugih panožnih skupinah. Kot primer navajata dodano vrednost, ustvarjeno v farmacevtski industriji, ki se potroši v zdravstvu, arhitekturne storitve, ki so vključene v končne dobrine gradbenega sektorja itd.

Obratno kot za zgoraj naštetе sektorje velja za panožne skupine L (poslovanje z nepremičninami), K (finančne in zavarovalniške dejavnosti), J (informacijske in komunikacijske dejavnosti), G,H,I (trgovina, promet in skladiščenje ter gostinstvo), A (kmetijstvo, gozdarstvo in ribištvo), B,D,E (rudarstvo, oskrba z električno energijo, plinom in paro, oskrba z vodo, ravnanje z odplakami in odpadki, saniranje okolja) ter še posebej M,N (strokovne, znanstvene in tehnične dejavnosti ter druge raznovrstne poslovne dejavnosti). Tu gre torej za panožne skupine, katerih dodana vrednost se, v primerjavi z dodano vrednostjo ustvarjeno v drugih sektorjih, v večji meri vključuje v končne produkte drugih panog (Stehrer in Stöllinger, 2013).

¹⁰ Angl. global value chain income.

Slika 22: Struktura BDP Slovenije glede na dohodek iz globalnih verig vrednosti in glede na dodano vrednost, ustvarjeno v posameznih panožnih skupinah¹, 2014, v %

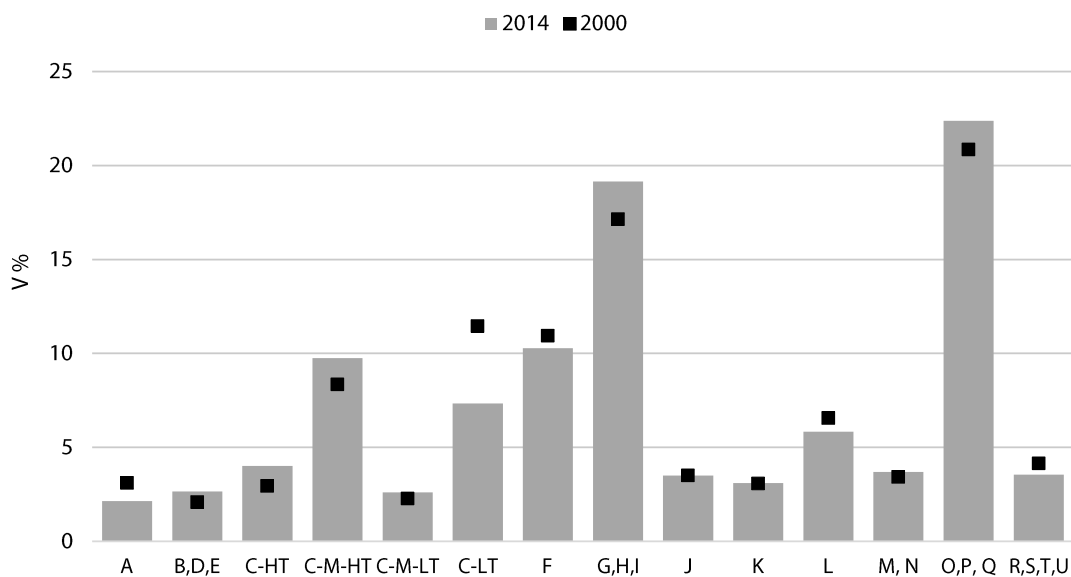
Vir: WIOD, lastni preračuni.

Opomba: ¹Panožne skupine so opredeljene na naslednji način: A– Kmetijstvo, gozdarstvo in ribištvo, B, D, E– Rudarstvo; oskrba z električno energijo, plinom in paro; oskrba z vodo; ravnanje z odplakami in odpadki; saniranje okolja, C-H, T– Visoko tehnološke predelovalne dejavnosti, C-L, T– Nizko tehnološke predelovalne dejavnosti, C-M-H, T– Srednje-visoko oške predelovalne dejavnosti, C-M-L,T–Srednje-nizko tehnološke predelovalne dejavnosti, F– Gradbeništvo, G, H, I– Trgovina; promet in skladiščenje; gostinstvo, J– Informacijske in komunikacijske dejavnosti, K–Finančne in zavarovalniške dejavnosti, L–Poslovanje z nepremičninami, M, N– Strokovne, znanstvene in tehnične dejavnosti; druge raznovrstne poslovne dejavnosti, O, P, Q–Dejavnost javne uprave in obrambe; dejavnost obvezne socialne varnosti; izobraževanje; zdravstvo in socialno varstvo, R, S, T, U–Ostale storitve.

Če pogledamo, kako so se v času spremenili deleži sektorjev v slovenskem dohodku iz globalnih verig vrednosti, lahko ugotovimo, v katerih izmed teh sektorjev je Slovenija okrepila svojo vlogo v globalnih verigah vrednosti (Stehrer in Stöllinger, 2013). Primerjavo med letoma 2000 in 2014 prikazuje Slika 23.

Ugotovimo lahko, da se je v obdobju 2000–2014 delež v dohodku iz globalnih verig vrednosti relativno najbolj zmanjšal v nizko tehnoloških predelovalnih dejavnostih ter v sektorju A, ki zajema kmetijstvo, gozdarstvo in ribištvo. Manj se je zmanjšal v panogi F, ki zajema gradbeništvo, panogi L, ki zajema poslovanje z nepremičninami ter panožni skupini R,S,T,U, ki zajema druge storitve. Relativno najbolj se je po drugi strani povečal delež v visoko tehnoloških predelovalnih dejavnostih ter sektorju B,D,E, ki zajema rudarstvo, oskrbo z električno energijo, plinom in paro, oskrbo z vodo, ravnanje z odplakami in odpadki ter saniranje okolja. Lahko torej rečemo, da se je delež v dohodku iz globalnih verig vrednosti relativno najbolj povečal v panogah s pretežno višjo dodano vrednostjo, medtem ko se je v panogah z nižjo dodano vrednostjo zmanjšal.

Slika 23: Struktura BDP Slovenije glede na dohodek iz globalnih verig vrednosti, po panožnih skupinah, 2000 in 2014, v %

Vir: WIOD, lastni preračuni.

Opomba: Panožne skupine so opredeljene na naslednji način: A– Kmetijstvo, gozdarstvo in ribištvo, B, D, E– Rudarstvo; oskrba z električno energijo, plinom in paro; oskrba z vodo; ravnanje z odpadki in odpadki; saniranje okolja, C-H, T– Visoko tehnološke predelovalne dejavnosti, C-L, T– Nizko tehnološke predelovalne dejavnosti, C-M-H, T– Srednje-visoko tehnološke predelovalne dejavnosti, C-M-L,T–Srednje-nizko tehnološke predelovalne dejavnosti, F– Gradbeništvo, G, H, I– Trgovina; promet in skladiščenje; gostinstvo, J–Informacijske in komunikacijske dejavnosti, K–Finančne in zavarovalniške dejavnosti, L–Poslovanje z nepremičninami, M, N–Strokovne, znanstvene in tehnične dejavnosti; druge raznovrstne poslovne dejavnosti, O, P, Q–Dejavnost javne uprave in obrambe; dejavnost obvezne socialne varnosti; izobraževanje; zdravstvo in socialno varstvo, R, S, T, U–Ostale storitve.

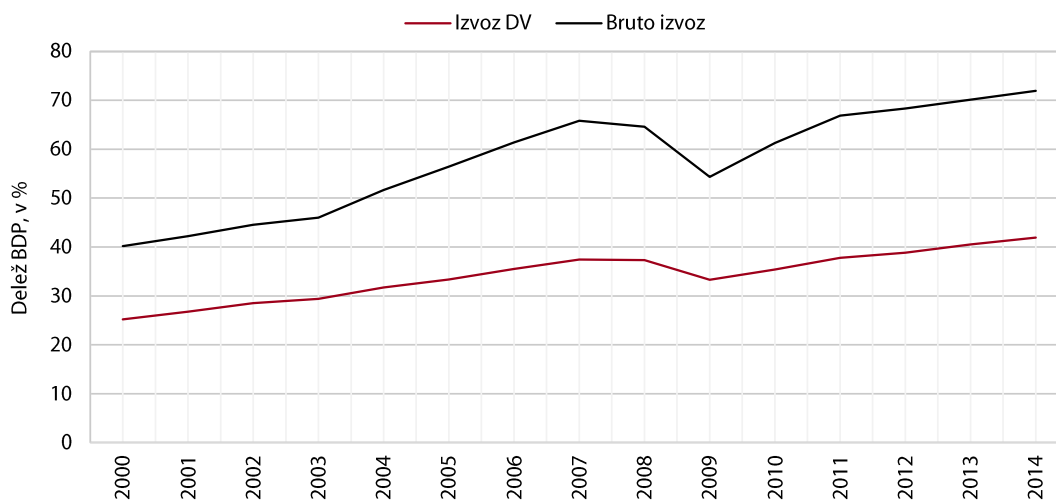
7 SLOVENSKA TRGOVINA Z DODANO VREDNOSTJO V ČASU GOSPODARSKE KRIZE

Med svetovno gospodarsko krizo je svetovna trgovina doživela veliko močnejši upad kot svetovni BDP. Slednji se je leta 2009 zmanjšal za 4,9 %, medtem ko je svetovna trgovina z dodano vrednostjo upadla za 18,3 %, bruto mednarodna trgovina pa za 22,3 % (Nagengast in Stehrer, 2016). Kot omenjata Stehrer in Stöllinger (2013) je eden izmed možnih dejavnikov, ki so prispevali k temu, da je mednarodna trgovina primerjalno upadla bolj kot svetovni BDP, vse večja vertikalna specializacija. Ta naj bi namreč povzročila povečano dohodkovno elastičnost mednarodne trgovine. To je verjetno tudi vzrok za večji upad bruto trgovinskih tokov v primerjavi s tokovi dodane vrednosti.

7.1 Spremembe v bruto izvozu in izvozu dodane vrednosti v času gospodarske krize

Slika 24 prikazuje razvoj standardnega kazalnika odprtosti gospodarstva, bruto izvoza izraženega v deležu BDP (Stehrer in Stöllinger, 2013), in izvoza dodane vrednosti izraženega v deležu BDP, v obdobju 2000–2014. Delež bruto izvoza v BDP se je v preučevanem obdobju povečal za 31,8 o.t., in sicer iz 40,2 % na 72 %, medtem ko se je delež izvoza dodane vrednosti v BDP povečal s 25,2 % na 41,9 %. Po izračunih Stehrer-ja in Stöllinger-ja (2013) je leta 2011 delež bruto izvoza v BDP Avstrije znašal nekaj več kot 50 %, delež izvoza dodane vrednosti v BDP pa 35 %. Če ti dve vrednosti primerjamo z izračuni za Slovenijo v istem letu, ugotovimo, da sta kazalnika za Slovenijo višja. Delež bruto izvoza v BDP je namreč za Slovenijo leta 2011 znašal 66,9 %, delež izvoza dodane vrednosti v BDP pa 37,8 %. Višji vrednosti kazalnikov za Slovenijo v primerjavi z Avstrijo sta pričakovani, saj je Slovenija manjše in posledično bolj odprto gospodarstvo. Iz Slike 24 je razviden tudi padec obeh kazalnikov odprtosti za Slovenijo leta 2009, kar je posledica relativno večjega upada bruto izvoza in izvoza dodane vrednosti v primerjavi z upadom BDP.

Slika 24: Zunanjetrgovinska odprtost Slovenije - bruto izvoz in izvoz dodane vrednosti kot % BDP, 2000–2014

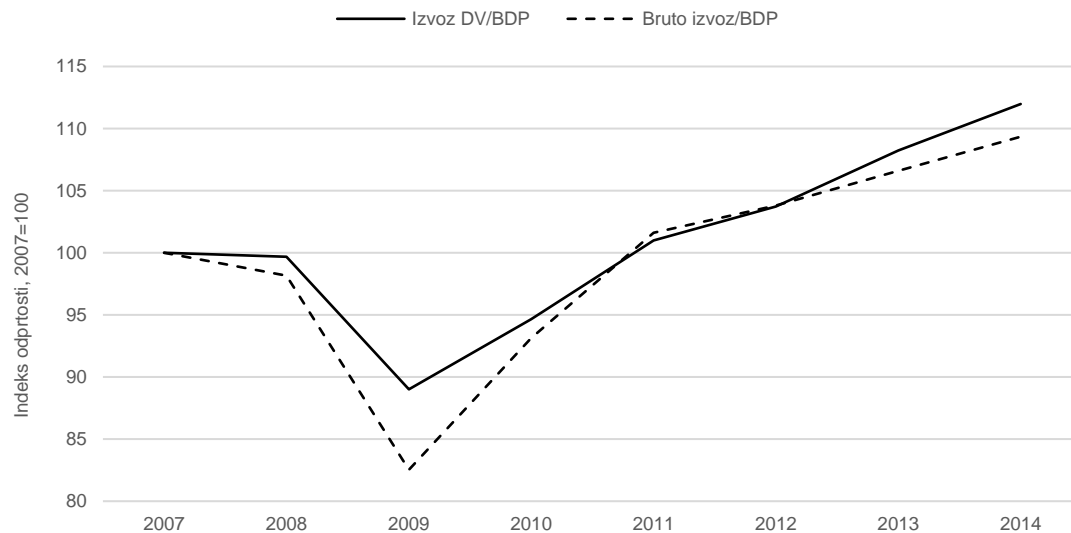

Vir: WIOD, lastni preračuni.

Nadalje sta na Sliki 25 oba kazalnika prikazana kot indeksa z bazo v letu 2007, časovno obdobje pa je omejeno na leta okoli gospodarske krize. Skladno s podatki o padcu svetovnega BDP, svetovnega bruto izvoza ter svetovnega izvoza dodane vrednosti, navedenimi na začetku poglavja, je tudi v primeru Slovenije količnik odprtosti na podlagi bruto izvoza navzdol zanihal bolj kot količnik odprtosti na podlagi izvoza dodane vrednosti. Po drugi strani je kazalnik na osnovi bruto izvoza neposredno po krizi okreval hitreje. Podobno sta v primeru Avstrije ugotovila tudi Stehrer in Stöllinger (2013). Kot omenjeno v uvodu poglavja, je ena izmed možnih razlag za to vse večja vertikalna specializacija, ki naj bi povzročila povečano dohodkovno elastičnost mednarodne trgovine. Leta 2011 sta oba količnika izračunana za Slovenijo že

malenkost preseгла predkrizno raven, medtem ko je bilo v Avstriji okrevanje nekoliko počasnejše. Zanimivo je tudi, da je bila v nasprotju s časom takoj po krizi, rast količnika odprtosti na podlagi izvoza dodane vrednosti v primeru Slovenije v obdobju 2011–2014 višja od rasti količnika na podlagi bruto izvoza.

Slika 25: Učinek krize na zunanjetrgovinsko odprtost Slovenije - bruto izvoz in izvoz dodane vrednosti kot % BDP, indeks 2007=100

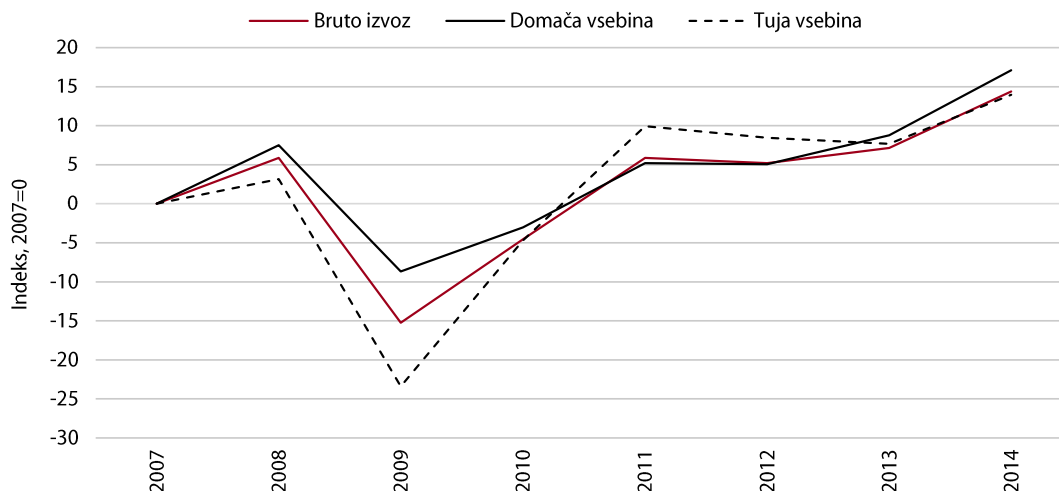
Vir: WIOD, lastni preračuni.

Da bi prikazala ozadje večjega padca količnika odprtosti na podlagi bruto izvoza v primerjavi s količnikom na podlagi izvoza dodane vrednosti v času gospodarske krize, sta Stehrer in Stöllinger (2013) razdelila bruto izvoz na domačo in tujo vsebino izvoza. V primeru Avstrije se je izkazalo, da je bil padec domače vsebine izvoza v času krize manjši kot padec celotnega bruto izvoza, medtem ko je bil upad tuje vsebine izvoza večji od padca celotnega bruto izvoza.

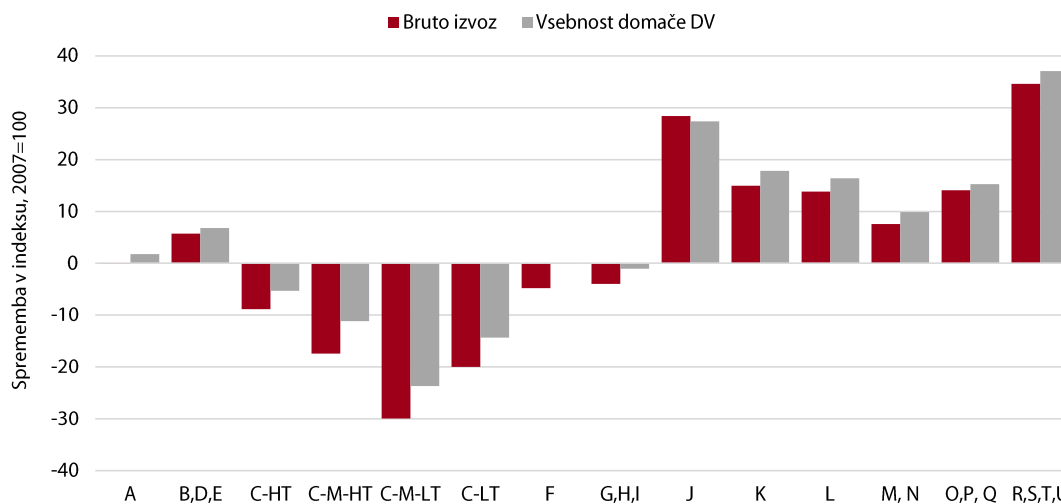
Slika 26 prikazuje rezultate enake analize narejene na podlagi podatkov za Slovenijo. Tudi pri nas je v času finančne krize domača vsebina izvoza utrpela manjši padec od skupnega bruto izvoza, tuja vsebina pa večjega. Bruto izvoz je leta 2009 glede na leto 2007 namreč upadel za 15,2 %, domača vsebina izvoza le za 8,7 %, medtem ko se je tuja vsebina izvoza zmanjšala kar za 23,4 %.

Stehrer in Stöllinger (2013) za opisano gibanje ponujata tri možne razloge. Prvi je, da so podjetja v času krize del proizvodne verige, ki je bil prej lociran v tujini, preselila nazaj v domovino¹¹. To posledično pomeni tudi večjo vsebnost domače dodane vrednosti v izvozu. Ta učinek lahko postane še bolj poudarjen v primeru, ko do omenjenih aktivnosti pride v panogah, za katere je značilen velik obseg tuje vsebine. To je lahko drugi razlog. Tretji razlog pa je, da je izvoz primerjalno bolj upadel v panogah, za katere je značilen velik delež tuje dodane vrednosti.

¹¹ Angl. offshoring.

Slika 26: Indeks bruto izvoza, domače in tuje vsebnosti dodane vrednosti v izvozu, Slovenija, 2007=0

Vir: WIOD, lastni preračuni.

Slika 27: Sprememba indeksa bruto izvoza in vsebnosti domače dodane vrednosti v izvozu, Slovenija, 2009, sprememba v indeksu: 2007=100

Vir: WIOD, lastni preračuni.

Opomba: Panožne skupine so opredeljene na naslednji način: A– Kmetijstvo, gozdarstvo in ribištvo, B, D, E– Rudarstvo; oskrba z električno energijo, plinom in paro; oskrba z vodo; ravnanje z odpadki in odpadki; saniranje okolja, C-H, T– Visoko tehnološke predelovalne dejavnosti, C-L, T– Nizko tehnološke predelovalne dejavnosti, C-M-H, T– Srednje-visoko tehnološke predelovalne dejavnosti, C-M-L,T–Srednje-nizko tehnološke predelovalne dejavnosti, F– Gradbeništvo, G, H, I– Trgovina; promet in skladiščenje; gostinstvo, J–Informacijske in komunikacijske dejavnosti, K–Finančne in zavarovalniške dejavnosti, L–Poslovanje z nepremičninami, M, N–Strokovne, znanstvene in tehnične dejavnosti; druge raznovrstne poslovne dejavnosti, O, P, Q–Dejavnost javne uprave in obrambe; dejavnost obvezne socialne varnosti; izobraževanje; zdravstvo in socialno varstvo, R, S, T, U–Ostale storitve.

Da bi preverili veljavnost možnih razlag za gibanje prikazano na Sliki 25, po vzoru Stehrer-ja in Stöllinger-ja (2013) nadaljujemo z analizo sprememb slovenskega izvoza med letoma 2007 in 2009 po panogah. Iz Slike 27 je razvidno, da sta se bruto izvoz in domača vsebina izvoza med letoma 2007 in 2009 zmanjšala v naslednjih sektorjih: visoko tehnološke predelovalne dejavnosti (C-HT), srednje-visoko tehnološke predelovalne dejavnosti (C-M-HT), srednje-nizko tehnološke predelovalne dejavnosti (C-M-LT), nizko tehnološke predelovalne dejavnosti (C-LT), gradbeništvo (F) ter trgovina, promet in skladiščenje ter gostinstvo (G,H,I). Bruto izvoz sektorja kmetijstvo, gozdarstvo in ribištvo (A) je po drugi strani malenkost upadel, medtem ko se je domača vsebina izvoza celo povečala. V preostalih sektorjih je kljub slabim makroekonomskim razmeram prišlo do povečanja bruto izvoza. Treba pa je opozoriti, da je Slika 27 z vidika uspešnosti slovenskega izvoza v letu 2009 lahko malce zavajajoča. Zgoraj našete panoge, katerih bruto

izvoz in domača vsebina izvoza sta se leta 2009 v primerjavi z letom 2007 zmanjšala, namreč ustvarijo približno 87 % slovenskega bruto izvoza. Ponder sektorjev, katerih izvoz se je v tem času povečal, v celotnem slovenskem izvozu, je tako veliko manjši.

Iz Slike 27 lahko razberemo, da se je v vseh sektorjih, kjer je prišlo do upada bruto izvoza, domača vsebina izvoza zmanjšala relativno manj kot celotni izvoz. Izjema je panoga A (kmetijstvo, gozdarstvo in ribištvo), kjer se je domača vsebina izvoza ob padcu bruto izvoza celo povečala. Hkrati sektorji, kjer je prišlo do upada bruto izvoza sovpadajo s sektorji z višjo stopnjo vertikalne specializacije¹². Da bi dobila bolj podroben vpogled v razloge za relativno nižji padec domače vsebine izvoza v primerjavi s celotnim izvozom, sta Stehrer in Stöllinger (2013) naredila tudi t.i. »shift-share« analizo. S pomočjo slednje spremembo domače vsebine izvoza razčlenimo na tri komponente: (i) spremembe v obsegu domače vsebine izvoza, ki so posledica delokalizacije¹³ oziroma učinek vsebine, (ii) učinki asimetričnih posledic krize za različne industrije – učinek strukture in (iii) splošno znižanje bruto izvoza – učinek obsega. Rezidual predstavlja napako, ki vsebuje interakcije med tremi komponentami (Stehrer in Stöllinger, 2013). Opisano analizo smo ponovili tudi na podatkih za Slovenijo.

Za izračun rezultatov prikazanih na Sliki 28 je bila uporabljena v nadaljevanju opisana metodologija, povzeta po delu Stehrer-ja in Stöllinger-ja (2013). Kot izhodišče je bila uporabljena naslednja enačba:

$$DV Ai X_t = \sum d_{it} s_{it} X_t \quad (10)$$

kjer X predstavlja bruto izvoz celotnega gospodarstva, s_i delež panoge i v celotnem izvozu, d_i pa domači delež izvoza panoge i v času t . Spremembo v obsegu domače vsebine izvoza lahko nato izrazimo kot:

$$\Delta DV Ai X_t = \sum \Delta d_{it} s_{i0} X_0 + \sum d_{i0} \Delta s_{it} X_0 + \sum d_{i0} s_{i0} \Delta X_t + \text{napaka} \quad (11)$$

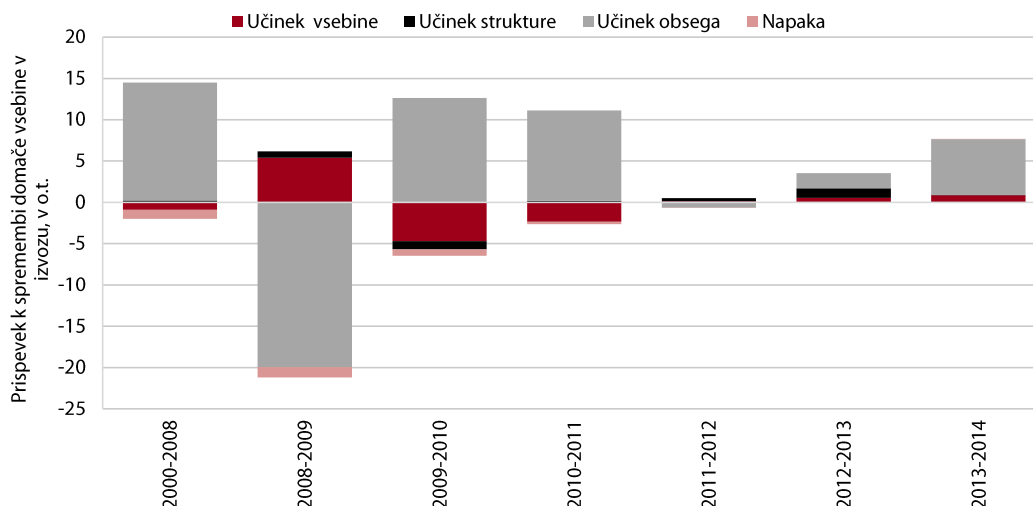
kjer je $\Delta X_t = X_t - X_0$, $\Delta s_{it} = s_{it} - s_{i0}$ in $\Delta d_{it} = d_{it} - d_{i0}$. Prvi člen predstavlja učinek delokalizacije oziroma učinek vsebine, drugi člen učinek strukture, tretji člen pa učinek obsega oziroma znižanja celotnega bruto izvoza.

Iz Slike 28 lahko razberemo, da je v obdobju 2000–2008 k rasti domače dodane vrednosti v izvozu največ prispeval učinek obsega oziroma povečanje bruto izvoza, in sicer v povprečju 14.3 o.t. Učinek vsebine oziroma delokalizacije je imel v tem obdobju rahlo negativen učinek, medtem ko je bil učinek strukture pozitiven, a zelo majhen.

¹² Izjema je sektor B,D,E, za katerega je značilna dokaj visoka stopnja vertikalne specializacije, a kljub temu ni prišlo do upada bruto izvoza.

¹³ Angl. offshoring.

Slika 28: Rezultati "shift-share" analize sprememb v izvozu dodane vrednosti, 2000–2014, Slovenija, v o.t.

Vir: WIOD, lastni preračuni.

Leta 2009 se je slika obrnila. K padcu domače vsebine izvoza je največ prispeval padec bruto izvoza (približno 20 o.t.), temu nasproten učinek pa je imela delokalizacija, oziroma selitev delov proizvodnih verig nazaj v Slovenijo. Slednja je k spremembi domače vsebine v izvozu prispevala 5,4 o.t. Rahlo pozitiven, a bistveno manjši vpliv je imel tudi učinek strukture.

Trend se je zopet obrnil v letih 2010 in 2011, ko je domača vsebina izvoza zopet dosegla rast, in sicer 6,2 % v letu 2010 in 8,5 % v letu 2011. Podobno kot v obdobju pred krizo je k temu povečanju v obeh letih največ prispeval učinek obsega oziroma povečanja bruto izvoza. Nekoliko bolj negativen kot v obdobju 2000–2008 pa je bil prispevek učinka vsebine oziroma delokalizacije. Ta je leta 2010 znašal 4,7 o.t., leta 2011 pa -2,4 o.t., kar nakazuje na to, da so v omenjenih letih potekali procesi selitve delov proizvodnih verig nazaj v tujino.

Leta 2012 je Slovenijo prizadel ponoven, a precej manjši upad gospodarske aktivnosti, kar se odraža tudi na Sliki 28. Domača vsebina izvoza je v tem letu stagnirala oziroma minimalno upadla. Prispevki vseh treh učinkov so bili precej majhni. Rahlo negativen je bil prispevek obsega, medtem ko sta bila prispevka učinkov strukture in vsebine blago pozitivna. V letih 2013 in 2014 je prišlo do ponovne rasti domače vsebine izvoza. Leta 2013 je slednja znašala 3,5 %, leta 2014 pa se je povzpela na 7,7 %. Leta 2013 je k rasti domače vsebine izvoza učinek vsebine prispeval 0,5 o.t., učinek strukture 1,2 o.t. ter učinek obsega 1,9 o.t. Leta 2014 pa je glavno vlogo zopet prevzel učinek obsega, ki je k rasti domače vsebine izvoza prispeval 6,8 o.t.

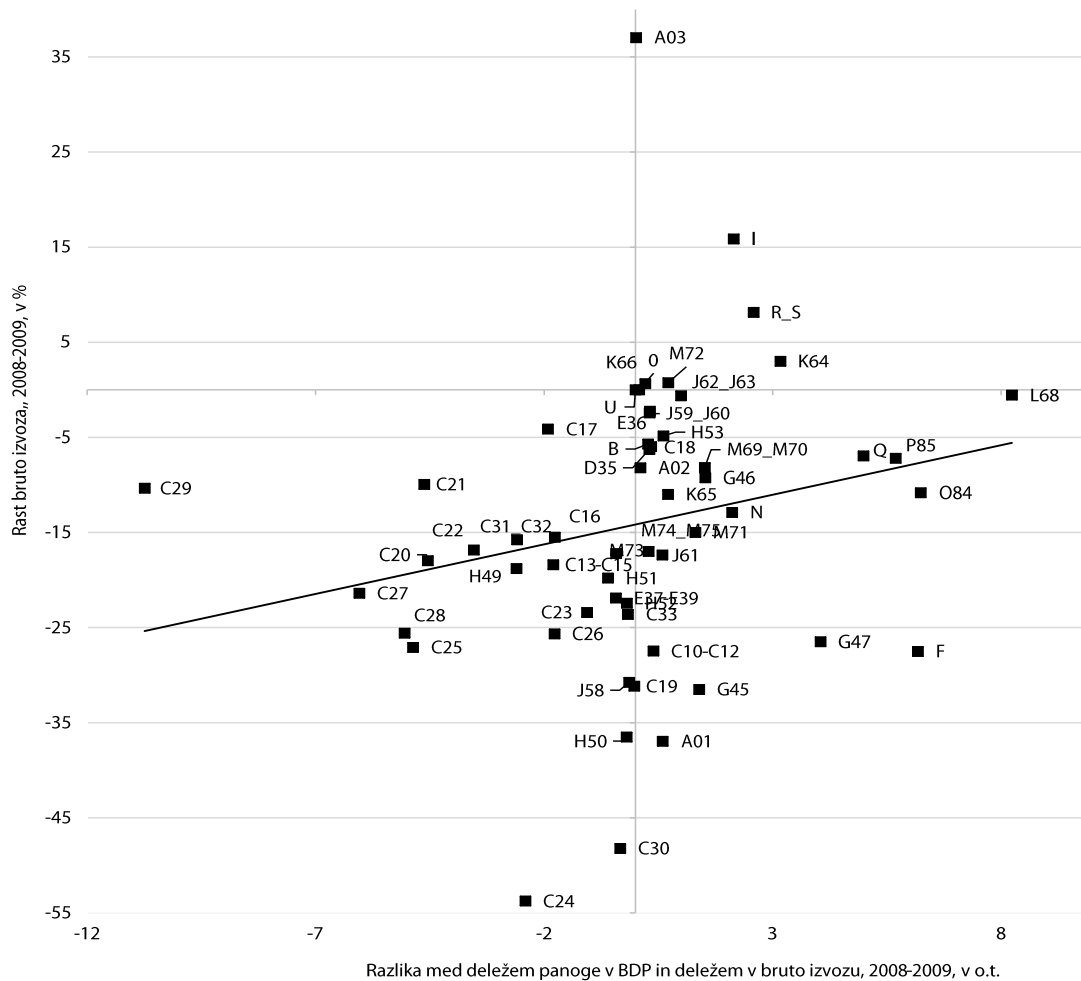
7.2 Padec slovenskega izvoza v primerjavi z BDP

Analizo dejavnikov, ki so vplivali na padec bruto izvoza in domače vsebine izvoza v obdobju gospodarske krize, sta Stehrer in Stöllinger (2013) nadgradila še s primerjavo padca bruto izvoza in BDP. Na podlagi sprememb v obsegu avstrijskega izvoza in BDP med letoma 2008 in 2009 sta najprej izračunala dohodkovno elastičnost izvoza. Izračuni za Slovenijo na osnovi dolarskih vrednosti so pokazali, da je bila dohodkovna elastičnost izvoza v primeru Slovenije primerljiva s tisto, ki sta jo za Avstrijo izračunala Stehrer in Stöllinger (2013). Slovenska namreč znaša 2,48¹⁴, avstrijska pa 2,84. Na tej točki je treba opozoriti, da izračuna nista popolnoma primerljiva, saj je bila študija za Avstrijo narejena na starejši izdaji baze WIOD (izdaja iz leta 2013). Kot že omenjeno, Stehrer in Stöllinger (2013) poudarjata, da je eden izmed faktorjev, ki bi lahko

¹⁴ Izračun je bil zaradi primerljivosti z rezultatom Stehrer-ja in Stöllinger-ja (2013) izjemoma narejen na podlagi dolarskih vrednosti. Dohodkovna elastičnost izvoza za Slovenijo v obdobju gospodarske krize, izračunana na podlagi evrskih vrednosti, je nekoliko višja in znaša 4,17.

vplivali na dohodkovno elastičnost izvoza, vertikalna specializacija. Glede na to, da sta si Slovenija in Avstrija po stopnji vertikalne specializacije dokaj podobni, tudi njuna podobnost z vidika dohodkovne elastičnosti izvoza ni presenetljiva.

Slika 29: Zmanjšanje slovenskega bruto izvoza (v %) in razlike v deležih panog v BDP in bruto izvozu (2009–2008) (v o.t.)

Vir: WIOD, lastni preračuni.

Opomba: Panoge so opisane v Prilogi (Tabela A1)

V naslednjem koraku se z analizo zopet spustimo na raven posameznih panog. Na sliki 29 so panoge slovenskega gospodarstva pozicionirane na podlagi spremembe izvoza (v %) v letu 2009 in glede na razliko med njihovim deležem v BDP ter deležem v bruto izvozu. Panoge, ki so pomembne z vidika slovenskega BDP, a manj pomembne z vidika izvoza, so tako prikazane na desni polovici slike. Nasprotno so panoge, ki imajo relativno večjo vlogo v izvozu, prikazane na levi polovici slike (Stehrer in Stöllinger, 2013). Ugotovimo lahko, da so panoge, ki imajo relativno večjo težo v izvozu, leta 2009 v povprečju utrpeli večje padce izvoza kot panoge, ki so relativno bolj pomembne z vidika BDP. V spodnjem levem delu slike so tako na primer panoge C27 (Proizvodnja električnih naprav), C28 (Proizvodnja drugih strojev in naprav) in C25 (Proizvodnja kovinskih izdelkov razen strojev in naprav), medtem ko so v zgornjem desnem delu panoge, kot na primer Q (Zdravstvo in socialno varstvo), P85 (Izobraževanje), Q84 (Dejavnost javne uprave in obrambe, obvezna socialna varnost) ter L68 (Poslovanje z nepremičninami).

Zadnji segment analize je namenjen opredelitvi učinka, ki ga je na padec slovenskega bruto izvoza leta 2009 imela panožna struktura. Tako kot pri analizi Stehrer-ja in Stöllinger-ja (2013) kot izhodišče služi padec BDP, ki ga avtorja poimenujeta bazični učinek. Sledi izračun hipotetičnega padca v izvozu dodane vrednosti. Slednjega dobimo tako, da pomnožimo padce dodane vrednosti po panogah z deleži panog v

bruto izvozu ter dobljeno seštejemo. Razlika med padcem bruto izvoza ter hipotetičnim padcem izvoza dodane vrednosti predstavlja učinek dvojnega štetja, ki se pojavlja v klasični trgovinski statistiki. V naslednjem koraku izračunamo še učinek strukture. Dobimo ga tako, da padce izvoza dodane vrednosti po panogah enkrat tehtamo z deleži v bruto izvozu in enkrat z deleži panog v BDP. Razlika med izračunanima agregatnima številka predstavlja učinek strukture (Stehrer in Stöllinger, 2013).

V Tabeli 7 so prikazani prispevki omenjenih komponent k padcu slovenskega bruto izvoza leta 2009, kar je bila posledica gospodarske krize. Padec bruto izvoza je znašal 19,9 %, k čemur je bazični učinek oziroma padec BDP prispeval 4,8 o.t., učinek dvojnega štetja 6,3 o.t. in učinek strukture 2 o.t. Ostalih 6,9 o.t. predstavlja učinek rezidualnega trgovinskega šoka. Slednji zajema vse ostale faktorje, ki so vplivali na padec bruto izvoza, na primer delokalizacija, protekcionizem ipd. (Stehrer in Stöllinger, 2013).

Tabela 7: Prispevki različnih dejavnikov k padcu bruto izvoza kot posledice gospodarske krize, 2008–2009

Komponenta	Prispevek k padcu bruto izvoza, v o.t.	Prispevek k padcu bruto izvoza, v %
Bazični učinek (padec BDP)	-4,8	24,0
Učinek dvojnega štetja	-6,3	31,7
Učinek strukture	-2,0	9,9
Rezidualni trgovinski šok	-6,9	34,5
Padec bruto izvoza	-19,9	100,0

Vir: Baza podatkov WIOD, lastni preračuni.

8 ZAKLJUČEK

Narava mednarodne menjave se je v zadnjih desetletjih pomembno spremenila zaradi afirmacije globalnih verig vrednosti. V obdobju pred tem je tradicionalna trgovinska statistika predstavljala sprejemljiv približek mednarodnim tokovom dodane vrednosti, a danes ni več tako. Vmesni proizvodi v okviru globalnih verig vrednosti večkrat prečkajo državne meje, kar povzroča precenjevanje domače dodane vrednosti v izvozu države. Poleg tega nam tradicionalna trgovinska statistika ne da informacije o tem, kje se dodana vrednost porabi. To še dodatno zamegli sliko o tem, kako poteka trgovina z dodano vrednostjo med državami ter kakšno vlogo ima posamezna država v mednarodni menjavi (Johnson, 2014).

Namen našega delovnega zvezka je na ustrezen način analizirati položaj Slovenije v mednarodni menjavi in v globalnih vrednostnih verigah. Pri tem smo se z vidika metodologije in strukture močno oprli na analizo, ki sta jo za primer Avstrije pripravila Stehrer in Stöllinger (2013). Po vzoru slednje tudi študija za primer Slovenije obsega vrsto kazalnikov, ki se nanašajo na vertikalno specializacijo in trgovino z dodano vrednostjo, izračunanih na podlagi podatkov iz Svetovne Input-Output baze (WIOD). Uporabljena je izdaja podatkov iz leta 2016, ki pokriva obdobje 2000–2014.

Na podlagi dobljenih rezultatov lahko ugotovimo, da se je vpetost Slovenije v globalne vrednostne verige v obdobju 2000–2014 nekoliko povečala. Delež tuje dodane vrednosti v izvozu Slovenije, ki predstavlja kazalnik vzvodne udeležbe v globalnih verigah vrednosti, se je povečal z 31,1 % v letu 2000 na 35,5 % v letu 2014. Slovenija se po tem kazalniku umešča v zgornjo polovico obravnavanih držav, kot tudi v zgornjo polovico držav EU. Po drugi strani je bila dosežena rast kazalnika vzvodne udeležbe v globalnih verigah vrednosti, v o.t. za Slovenijo v obravnavanem obdobju nižja od povprečja EU kot tudi od povprečja novih članic. Če panoge slovenskega gospodarstva razvrstimo od tistih z najvišjo vertikalno specializacijo do tistih z najnižjo, ugotovimo, da se predelovalne panoge nahajajo v zgornji polovici spektra, visoko in srednje-visoko tehnološke predelovalne panoge pa v zgornji četrtini. Večina storitvenih panog je skoncentrirana v spodnji polovici spektra. V celotni tuji dodani vrednosti vsebovani v slovenskem izvozu imajo največje deleže Nemčija (16,3 %), rezidualna skupina držav ostali svet (15,3 %), Italija (10,3%), Avstrija (7,3%) in Kitajska (5,2 %). Zanimivo je, da se je omenjeni delež za dve tretjini starih članic EU v obdobju 2000–2014 zmanjšal, medtem ko se je za večino novih članic EU povečal. Slednje je verjetno posledica vstopa v EU in posledično tesnejšega povezovanja. Med tretjimi državami sta v preučevanem obdobju najbolj poskočila deleža Kitajske (z 0,8 % na 5,2 %) in Južne Koreje (z 0,5 % na 3,1 %).

Relativno bolj kot stopnja vzvodne udeležbe Slovenije v globalnih verigah vrednosti se je v obdobju 2000–2014 povečala stopnja nizvodne udeležbe, in sicer z dobrih 18 % na nekaj več kot 23 %. Slovenija se po višini tega kazalnika uvršča v zgornjo polovico obravnavanih držav, pri čemer je njena stopnja nizvodne udeležbe višja od povprečja EU kot tudi od povprečja novih članic. Z vidika rasti stopnje nizvodne udeležbe v globalnih verigah vrednosti (v o.t.) v obdobju 2000–2014 pa se Slovenija uvršča v zgornjo četrtino obravnavanih držav. Relativno visoka stopnja nizvodne udeležbe Slovenije v globalnih verigah vrednosti je gotovo v precejšnji meri posledica majhnosti njenega gospodarstva. Ugotovimo lahko, da v primeru Slovenije storitvene panoge dosegajo višje stopnje nizvodne udeležbe v globalnih verigah vrednosti, medtem ko predelovalne dejavnosti dosegajo nižje.

Slovenski izvoz dodane vrednosti se je v obdobju 2000–2014 povečal za približno 180 %, z nekaj manj kot 5 milijard evrov na 13,5 milijard, medtem ko se je uvoz dodane vrednosti povečal s 7,7 milijard evrov na 12,3 milijarde, oziroma za približno 59,4 %. Splošni trend zniževanja deleža izvoza (uvoza) dodane vrednosti v bruto izvozu (uvozu) po besedah Stehrerja in Stöllingerja (2013) potrjuje naraščanje pomena trgovine z vmesnimi proizvodi ter mednarodne delitve proizvodnje. Slovenija v tem pogledu podobno kot Avstrija sledi globalnim trendom. Rezultati kažejo tudi na to, da sta trgovina z vmesnimi proizvodi in mednarodna delitev proizvodnje bolj pomembni v trgovini Slovenije z drugimi članicami EU kot v njeni trgovini s tretjimi državami, saj je razlika med bruto izvozom in izvozom dodane vrednosti Slovenije kot tudi med bruto uvozom in uvozom dodane vrednosti precej manjša ko gre za trgovino Slovenije z državami izven EU.

Delež Slovenije v svetovnem uvozu in izvozu je večji, če ga merimo s pomočjo bruto trgovinskih tokov kot s pomočjo tokov dodane vrednosti. To je posledica učinka trgovine z vmesnimi proizvodi, ki je v primeru tokov dodane vrednosti izločen (Stehrer in Stöllinger, 2013). Vendar pa se je delež Slovenije v svetovnem izvozu dodane vrednosti v obdobju 2000–2014 povečal za 44,6 %, njen delež v celotnem izvozu dodane vrednosti EU pa za 62,0 %, kar kaže na povečevanje globalne konkurenčnosti slovenskega gospodarstva. Delež Slovenije v svetovnem uvozu dodane vrednosti je po drugi strani tekom obravnavanega obdobja upadel za 17,6 %. To je po naši oceni predvsem posledica zmanjšanja deleža Slovenije v svetovni končni potrošnji. Slednji se je, podobno kot njen delež v svetovnem uvozu dodane vrednosti, med letoma 2000 in 2008 povečal, ter nato v obdobju 2008–2014 upadel pod raven iz leta 2000. Delež domačih izdelkov v končni potrošnji Slovenije se med tem v obdobju 2000–2014 ni povečal.

Leta 2014 je bilo približno 57 % dodane vrednosti, ki jo je Slovenija izvozila, potrošene v državah EU. Od tega je bilo skoraj tri četrtine izvožene v stare članice EU. Vendar pa se je delež izvoza slovenske dodane vrednosti, ki se potroši v državah EU, v obdobju 2000–2014 zmanjšal. Pri tem je treba opozoriti, da se je kljub zmanjšanju deleža EU v slovenskem izvozu dodane vrednosti, absolutni obseg izvoza dodane vrednosti v stare in nove članice povečal. Zmanjšanje relativnega pomena EU z vidika izvoza slovenske dodane vrednosti je tako posledica primerjalno višjih stopenj rasti izvoza dodane vrednosti v skupini držav AZIJA6 in AUS&EM3 ter v rezidualno skupino držav ostali svet. Podobno kot pri izvozu imajo tudi z vidika geografske strukture uvoza dodane vrednosti v Slovenijo najpomembnejšo vlogo države članice EU. Leta 2014 je uvoz dodane vrednosti iz EU predstavljal 58,1 % slovenskega uvoza dodane vrednosti. Od tega je skoraj 80 % znašal uvoz iz starih članic EU. Vendar pa se je relativna pomembnost EU kot celote z vidika uvoza dodane vrednosti, v obdobju 2000–2014, zmanjšala še bolj kot v primeru izvoza dodane vrednosti. Ob tem je zanimivo, da je upadel le delež starih članic EU, medtem ko se je delež novih članic celo nekoliko povečal. Kljub vsemu je zopet treba poudariti, da se absolutni obseg uvoza dodane vrednosti iz starih članic EU v tem obdobju ni zmanjšal, je pa dosegel precej skromno rast v primerjavi z drugimi skupinami držav.

Na podlagi dobljenih rezultatov je mogoče ugotoviti tudi, da je delež predelovalnih dejavnosti v bruto izvozu večji kot njihov delež v izvozu dodane vrednosti. Obratno velja za storitve. Razlog za to je v tem, da je trgovina z vmesnimi proizvodi veliko pomembnejša za predelovalne dejavnosti kot za storitvene dejavnosti (Stehrer in Stöllinger, 2013). Poleg tega se je v preučevanem obdobju delež v svetovnem izvozu dodane vrednosti povečal za vse slovenske panoge razen nizko tehnoloških predelovalnih dejavnosti.

Slovenija ima največje bruto trgovinske primanjkljaje s Kitajsko, Južno Korejo, Italijo, Turčijo ter Španijo. Če te primanjkljaje primerjamo z neto trgovino na podlagi tokov dodane vrednosti, ugotovimo, da so tako izračunani primanjkljaji precej manjši. To pravilo velja za večino držav, s katerimi ima Slovenija primanjkljaj v bruto trgovini. Podobno pa velja tudi za države s katerimi ima Slovenija presežek v bruto menjavi.

Če se osredotočimo na panožno strukturo dohodka Slovenije iz globalnih verig vrednosti, ugotovimo, da se je v obravnavanem obdobju delež v dohodku iz globalnih verig vrednosti relativno najbolj zmanjšal za nizko tehnološke predelovalne dejavnosti ter kmetijstvo, gozdarstvo in ribištvo. Relativno najbolj je po drugi strani zrasel delež visoko tehnoloških predelovalnih dejavnosti ter sektorja B,D,E, ki zajema rudarstvo, oskrbo z električno energijo, plinom in paro, oskrbo z vodo, ravnanje z odpadki in odpadki ter saniranje okolja. Lahko torej rečemo, da se je delež v dohodku iz globalnih verig vrednosti najbolj povečal v panogah s pretežno višjo dodano vrednostjo, medtem ko se je zmanjšal v panogah z nižjo dodano vrednostjo.

V obdobju zadnje gospodarske krize je količnik odprtosti Slovenije na podlagi bruto izvoza navzdol zanihal bolj kot količnik odprtosti na podlagi izvoza dodane vrednosti. Vendar pa je kazalnik na osnovi bruto izvoza neposredno po krizi okrevljal hitreje. Podobno kot sta za Avstrijo ugotovila Stehrer in Stöllinger (2013), je tudi v primeru našega gospodarstva med finančno krizo domača vsebina izvoza utrpela manjši padec od skupnega bruto izvoza, tuja vsebina pa večjega. Bruto izvoz je v primerjavi z letom 2007 v letu 2009 namreč

upadel za 15,2 %, domača vsebina izvoza le za 8,7 %, medtem ko se je tuja vsebina izvoza zmanjšala kar za 23,4 %.

Rezultati t.i. »shift-share« analize so nadalje pokazali, da je k padcu domače vsebine izvoza v letu 2009 največ prispeval padec bruto izvoza (okoli 20 o.t.), temu nasproten učinek pa je imela delokalizacija, oziroma selitev delov proizvodnih verig nazaj v Slovenijo. Slednja je k spremembi domače vsebine v izvozu prispevala 5,4 o.t. Rahlo pozitiven, a bistveno manjši vpliv je imel tudi učinek strukture.

Izračun dohodkovne elastičnosti izvoza za Slovenijo na podlagi sprememb med letoma 2008 in 2009 je pokazal, da je bila le ta primerljiva z dohodkovno elastičnostjo, ki sta jo za Avstrijo izračunala Stehrer in Stöllinger (2013). Izračunana na podlagi dolarskih vrednosti znaša 2,48. Poleg tega se je izkazalo, da so panoge, ki imajo relativno večjo težo v izvozu, v letu 2009 v povprečju utrpeli večje padce izvoza kot panoge, ki so relativno bolj pomembne z vidika BDP.

V zadnjem koraku je bila izvedena še kratka analiza namenjena opredelitvi učinka panožne strukture na padec slovenskega bruto izvoza v letu 2009. Pokazalo se je, da je k padcu bruto izvoza, ki je znašal 19,9 %, 4,8 o.t. prispeval padec BDP, 6,3 o.t. učinek dvojnega štetja, učinek strukture 2,0 o.t. ter učinek rezidualnega trgovinskega šoka 6,9 o.t.

9 LITERATURA IN VIRI

1. Baldwin, R., & Robert-Nicoud, F. (2010). *Trade-in-goods and trade-in-tasks: An Integrating Framework*. NBER Working Paper No. 15882. Cambridge: National Bureau of Economic Research. Pridobljeno 17.9.2017 na <http://www.nber.org/papers/w15882.pdf>
2. Banka Slovenije. (2015). *Neposredne naložbe 2014*. Pridobljeno 20.11.2017 na https://bankaslovenije.blob.core.windows.net/publication-files/Neposredne_nalozbe_2014.pdf
3. Burger, A., in Rojec, M. (2016a). *Vključenost in vključevanje slovenskih podjetij v globalne verige vrednosti*. (A. Jaklič, Ur.). Ljubljana: Fakulteta za družbene vede
4. Burger, A., in Rojec, M. (2016b). Vključevanje slovenskih podjetij v globalne verige vrednosti in uspešnost poslovanja. *IB Revija*, 50(1), 1–73. Pridobljeno 25.11.2017 na http://www.umar.gov.si/fileadmin/user_upload/publikacije/ib/2016/IB1_2016_splet.pdf#page=5
5. Daudin, G., Riffart, C., in Schweisguth, D. (2011). Who produces for whom in the world economy? *The Canadian Journal of Economics/ Revue Canadienne d'Economie*, 44(4), 1403–1437. Pridobljeno 12.10.2017 na <http://www.jstor.org/stable/41336413>
6. Johnson, R. C. (2014). Five Facts about Value-Added Exports and Implications for Macroeconomics and Trade Research. *Journal of Economic Perspectives*, 28(2), 119–142. <https://doi.org/10.1257/jep.28.2.119>
7. Koopman, R., Powers, W., Wang, Z., in Wei, S.-J. (2010). *Give credit where credit is due: Tracing value added in global production chains*. NBER Working Paper No. 16426. Cambridge: National Bureau of Economic Research. Pridobljeno 25.1.2018 na <http://www.nber.org/papers/w16426.pdf>
8. Nagengast, A. J., in Stehrer, R. (2016). *Why world trade collapsed during the financial and economic crisis*. Research Brief. 7th edition - October 2016. Pridobljeno 24.1.2018 na https://www.bundesbank.de/Redaktion/EN/Downloads/Bundesbank/Research_Centre/2016_07_research_brief.pdf?__blob=publicationFile
9. OECD. (n.d.). Trade in Value Added (TiVA) – October 2015. Paris: OECD. Pridobljeno 10.12.2017 na http://stats.oecd.org/index.aspx?DataSetCode=TIVA2015_C1
10. Stehrer, R. (2012). *Trade in Value Added and the Value Added in Trade*. Wiiw Working Paper No. 81. Vienna: The Vienna Institute for International Economic Studies. Pridobljeno 25.11.2017 na <https://www.wiiw.ac.at/trade-in-value-added-and-the-valued-added-in-trade-dlp-2620.pdf>
11. Stehrer, R., & Stöllinger, R. (2013). *Positioning Austria in the Global Economy: Value Added Trade, International Production Sharing and Global Linkages*. FIW Research Report No. 2013/14-02. Vienna: FIW - Research Centre International Economics. Pridobljeno 25.11.2017 na <https://www.econstor.eu/handle/10419/121230>
12. Statistical Data Warehouse. Frankfurt: ECB. Pridobljeno 4.12.2017 na http://sdw.ecb.europa.eu/quickview.do?SERIES_KEY=120.EXR.A.USD.EUR.SP00.A
13. Timmer, M. P., Dietzenbacher, E., Los, B., Stehrer, R., in de Vries, G. J. (2015). An Illustrated User Guide to the World Input-Output Database: The Case of Global Automotive Production. *Review of International Economics*, 23(3), 575–605. <https://doi.org/10.1111/roie.12178>
14. Timmer, M. P., Los, B., Stehrer, R., in De Vries, G. (2013). *Fragmentation, Incomes and Jobs. An analysis of European competitiveness*. ECB Working Paper No. 1615. Frankfurt: ECB. Pridobljeno 14.11.2017 na <https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/scpwps/ecbwp1615.pdf?5a69eadb888a7325159cf5e3dd42af82>
15. UNCTAD. (2013). *The World Investment Report 2013*. New York in Ženeva: United Nations. Pridobljeno 16.2.2018 na http://unctad.org/en/PublicationsLibrary/wir2013_en.pdf
16. World Input-Output Database. WIOD Project. Pridobljeno 17.10.2017 na <http://www.wiod.org/home>
17. World Development Indicators. Washington D.C.: The World Bank. Pridobljeno 15.2.2018 na <http://databank.worldbank.org/data/reports.aspx?source=world-development-indicators&preview=on#>

10 PRILOGA

Tabela A1: Opis panog

Šifra panoge (NACE Rev.2)	Opis panoge
A01	Kmetijska proizvodnja in lov ter z njima povezane storitve
A02	Gozdarstvo
A03	Ribištvo in gojenje vodnih organizmov
B	Rudarstvo
C10-C12	Proizvodnja živil, pijač in tobачnih izdelkov
C13-C15	Proizvodnja tekstilij, oblačil, usnja, usnjenih in sorodnih izdelkov
C16	Obdelava in predelava lesa; proizvodnja izdelkov iz lesa, plute, slame in protja, razen pohištva
C17	Proizvodnja papirja in izdelkov iz papirja
C18	Tiskarstvo in razmnoževanje posnetih nosilcev zapisa
C19	Proizvodnja koksa in naftnih derivatov
C20	Proizvodnja kemikalij, kemičnih izdelkov
C21	Proizvodnja farmacevtskih surovin in preparatov
C22	Proizvodnja izdelkov iz gume in plastičnih mas
C23	Proizvodnja nekovinskih mineralnih izdelkov
C24	Proizvodnja kovin
C25	Proizvodnja kovinskih izdelkov, razen strojev in naprav
C26	Proizvodnja računalnikov, elektronskih in optičnih izdelkov
C27	Proizvodnja električnih naprav
C28	Proizvodnja drugih strojev in naprav
C29	Proizvodnja motornih vozil, prikolic in polprikolic
C30	Proizvodnja drugih vozil in plovil
C31_C32	Proizvodnja pohištva; druge raznovrstne predelovalne dejavnosti
C33	Popravila in montaža strojev in naprav
D35	Oskrba z električno energijo, plinom in paro
E36	Zbiranje, prečiščevanje in distribucija vode
E37-E39	Ravnanje z odpadki; zbiranje in odvoz odpadkov ter ravnanje z njimi, pridobivanje sekundarnih surovin; saniranje okolja in drugo ravnanje z odpadki
F	Gradbeništvo
G45	Trgovina z motornimi vozili in popravila motornih vozil
G46	Posredništvo in trgovina na debelo, razen z motornimi vozili
G47	Trgovina na drobno, razen z motornimi vozili
H49	Kopenski promet, cevovodni transport
H50	Vodni promet
H51	Zračni promet
H52	Skladiščenje in spremljajoče prometne dejavnosti
H53	Poštna in kurirska dejavnost
I	Gostinstvo
J58	Založništvo
J59_J60	Dejavnosti v zvezi s filmi, video- in zvočnimi zapisi; radijska in televizijska dejavnost
J61	Telekomunikacijske dejavnosti
J62_J63	Računalniško programiranje, svetovanje in druge s tem povezane dejavnosti; druge informacijske dejavnosti
K64	Dejavnosti finančnih storitev, razen zavarovalništva in dejavnosti pokojninskih skladov
K65	Dejavnost zavarovanja, pozavarovanja in pokojninskih skladov, razen obvezne socialne varnosti
K66	Pomožne dejavnosti za finančne in zavarovalniške storitve
L68	Poslovanje z nepremičninami
M69_M70	Pravne in računovodske dejavnosti; dejavnost uprav podjetij, podjetniško in poslovno svetovanje
M71	Arhitekturno in tehnično projektiranje; tehnično preizkušanje in analiziranje

M72	Znanstvena raziskovalna in razvojna dejavnost
M73	Oglaševanje in raziskovanje trga
M74_M75	Druge strokovne in tehnične dejavnosti; veterinarstvo
N	Druge raznovrstne poslovne dejavnosti
O84	Dejavnost javne uprave in obrambe; dejavnost obvezne socialne varnosti
P85	Izobraževanje
Q	Zdravstvo in socialno varstvo
R_S	Kulturne razvedrilne in rekreacijske dejavnosti; druge dejavnosti
T	Dejavnost gospodinjstev z zaposlenim hišnim osebjem, proizvodnja za lastno rabo
U	Dejavnost eksteritorialnih organizacij in teles
J61	Telekomunikacijske dejavnosti
J62_J63	Računalniško programiranje, svetovanje in druge s tem povezane dejavnosti; druge informacijske dejavnosti
K64	Dejavnosti finančnih storitev, razen zavarovalništva in dejavnosti pokojninskih skladov
K65	Dejavnost zavarovanja, pozavarovanja in pokojninskih skladov, razen obvezne socialne varnosti
K66	Pomožne dejavnosti za finančne in zavarovalniške storitve
L68	Poslovanje z nepremičninami
M69_M70	Pravne in računovodske dejavnosti; dejavnost uprav podjetij, podjetniško in poslovno svetovanje
M71	Arhitekturno in tehnično projektiranje; tehnično preizkušanje in analiziranje
M72	Znanstvena raziskovalna in razvojna dejavnost
M73	Oglaševanje in raziskovanje trga
M74_M75	Druge strokovne in tehnične dejavnosti; veterinarstvo
N	Druge raznovrstne poslovne dejavnosti
O84	Dejavnost javne uprave in obrambe; dejavnost obvezne socialne varnosti
P85	Izobraževanje
Q	Zdravstvo in socialno varstvo
R_S	Kulturne razvedrilne in rekreacijske dejavnosti; druge dejavnosti
T	Dejavnost gospodinjstev z zaposlenim hišnim osebjem, proizvodnja za lastno rabo
U	Dejavnost eksteritorialnih organizacij in teles

Vir: SURS.